

[illegible]

Prav to bi meni
da srečen si ti! Res te za
glede pred božjem
pisni, gledanju
si, ki imate slab uspeh.
soli pre

nova rojste zasod
 želi dati glasovi
 je ureje stvarne
 tihove svetopisne
 ni ima ta tona
 ilbo, ki jgtopo
 čilen boža po
 in bratis uni
 em časovni
 odlični etat
 ova sp

NACIN?
...zakoncema...
...pri prećijih otrocih...
...tam imata mož in ž...

O veri in za
Nabro
K
so.
se je
prece
n
nein
raza
je N
troga
in s
nosko
i tud
K

ECKO: Ko-0
anovan
usko. S-eat
im mur-
francos
ECKO:
bi ton
ve

leni
m q

VSEBINA

J. P.: Premalo cenimo življenje	61
Bogdan Berdon: Boj našega človeka ob razlašcanju zemlje	62
Franc Jeza: Zlomljena os	64
B. H.: Ob 1200 letnici pokristjanjenja	64
Kondor: Internacionalizem	66
Janez Vodopivec: Obisk nadškofa Ramsaya pri papežu Pavlu VI.	67
Karel Vladimir Truhlar: Skupne globine	69
Maks Šah: Zgodovina slovenskega šolstva	73
Lojze Škerl: Kaj pravite vi?	75
Lev Detela: Pesmi	77
Vabilo Mohorjeve družbe	78
Saša Rudolf: Abdel Salam Aref	78
Marijan Bajc: »Mladje«	79
j. p.: Letošnji Pasijon SG	80
j. p. »Most«	80
Kako postaneš dobra gospodinja	80

Uredil
JOŽE PETERLIN

Zunanja oprema
Klavdij Palčič

Revijo izdaja uredniški odbor:
Stanko Janežič, Marij Maver,
Franc Miljač, Sergej Pahor, Jože
Peterlin, Maks Šah, Lojze Škerl,
Drago Štoka, Češčet Marija in
Silvan Kerševan

Odgovorni urednik:
Dr. Lojze Škerl

Uredništvo in uprava: Trst, via
Donizetti 3, tel. 23-779 — Pod-
uredništvo v Gorici: SKAD

Cekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču
v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst,
ul. Sv. Frančiška 20, tel. 29-477

JANEZU JALNU V SPOMIN

V Ljubnem, v srcu Gorenjske, je tisti teden po Veliki noči ugasnilo življenje velikega rapsoda slovenskih planin — Janeza Jalna.

Tisti med nami, ki je kdaj vzel v roke slovensko leposlovno knjigo ali je morda listal medvojne slovenske revije, posebno »Mladiko« in »Dom in svet«, se je moral srečati s pisateljem in dramatikom Jalnom.

Njegova knjiga — povest in novela je bila vedno vseh zlasti mladim. Pa tudi starejšim je pričarala svet lepote, svobode, dobrote, neprestanega življenjskega boja, a obenem življenjskega optimizma.

Vodi nas do življenja preprostega človeka, gorenjskega kmeta in pastirja. Ves je zavzet za njegovo usodo.

Jalen je bil vedno veder, nasmejan, nikdar potr. Ko je bil poln življenja, mu je pred vojno nekdo v literarni družbi dejal, da vsako zgodbo prične z vremenom. Nasmejale se je in rekel, da je njegov dan vesel in mračen kot je vreme, a on vedno čaka sonca; in ga vedno pričaka.

Z njim dihamo čisti planinski zrak in smo neskončno srečni na zraku in soncu.

Občudujemo tako kot on visoko nebo in gorske velikane. Srečni smo v planinski idili, v bližini belih ovac in plašnih srn, hitrih jelenov, srečni na planini, porasli s slečem, očnicami, rododendronom, blizu belih planik, tam, kjer gnezdi orli in kragulji...

Ta mojster v pripovedovanju, glasnik ljubezni do slovenskega sveta, do ljudi — do dobrih ljudi, občudovalec planinske in gorske lepote, je za vedno odložil pero.

Ob tem sporočilu je bilo marsikomu hudo: vernikom v farah, kjer je služboval, tistim, ki jim je bil v Ljubljani katehet in onim literarnim prijateljem, katerim je tako vedro in sproščeno razlagal nazore o literaturi in kulturi sploh.

Pred marsikom je zaživel Ovčar Marko z zvestim in razumnim čuvajem Volkuonom.

Ali pa se je prismejala Cvetkova Cilka.

Ali se je dvignil nad njim čudežni svet ptic in živali — trop brez zvoncev jih Jalen imenuje.

V mislih je morda zagledal Tratnikovo domačijo, po kateri je Jalen razpredel toliko ljubezni v dramskem dialogu, da se je igri kar vsilil naslov »Dom«.

Mnogi so se spomnili njegove druge igre iz trilogije, »Bratje«, ker so jo gledali na poklicnih odrih ali na podeželskih in se spominjali, kako pripovedujejo Jalnovi ljudje o strahotah vojne in dobroti miru ter oznanjajo bratsko ljubezen.

Mnogi so se spomnili še tretjega Jalnovega dramskega dela — »Srenje«, ki je prav tako romalo od poklicnih gledališč preko vseh manjših gledaliških odrov.

Naša misel se bo morda dalj pomudila ob njegovi igri »Grobovi« prav zaradi pisateljevega groba.

Jalen nas je presenetil s svojo nepregledno široko epsko snovjo v »Bobrih«. Zasnoval je vzpon, vrh in upad mostiščarskega silaka in ustvaril resnično verjetno življenje na zgodovinskih virih.

In še tolikih zgodb, novel in povesti!

Jalen je bil duhovnik in je pojmoval svoje poslanstvo na najbolj vzvišen način. V svojem literarnem delu je učitelj in modri svetovalec bravcu prav tako kot je pred oltarjem verniku. Toda ta njegov pouk ni vsiljivo poučen, ampak vede svoje ljudi le od zmot do spoznanj, od slabosti preko katarze do dobrote in ljubezni. Jalnove zgodbe zato niso nikdar vsiljivo poučne, ampak življenjsko resnične, zato žive umetnine. Če jih bolj analiziramo, vidimo, kako plemenit človek jih je pisal in da rastejo iz krščanskega etosa.

Na policah vseh slovenskih knjižnic so razvrščene Jalnove knjige. Prinesle so tisočem trenutke sreče in tolažbe.

Verujemo, da je njegov duh splaval v neskončno srečo svetlega sonca, za katerim je vedno iz mračnih dni hrepenel.

Za Finžgarjem, ki je bil Jalnu pogosto vzornik v tematiki in jeziku, za Antonom Vodnikom, pesnikom izrednih plastičnih podob, je zdaj odšel še Janez Jalen. Trije umetniki, ki so oblikovali krščanskega človeka in njegov svet, trije veliki sodelavci slovenskih katoliških literarnih revij med obema vojnama.

Ob svežem grobu se sprašujemo, ali rastejo med nami pisatelji, ki bodo nadaljevali njihovo delo. To mora biti skrb naše svobodne revije, a je tudi skupna zadeva vseh, ki morajo misliti ob kakšni duhovni hrani bodo rasli novi rodovi.

Jože Peterlin

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naročnina (10 številčk) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Jugoslaviji 200 din, v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

PREMALO CENIMO ŽIVLJENJE

Na križpotjih in na velikih širokih cestah obleži dnevno na tisoče mrtvih. Nesreče zaradi nesreč, nesreče zaradi nepredvidenih vzrokov, zaradi prehitre vožnje, zaradi ne previdnosti... V tem velikem krogu dogodkov smo tudi mi. V neki statistiki se je pokazalo, da smo Slovenci v teh smrtnih primerih, če jo primerjamo z drugimi, celo pred njimi.

Spraševali smo se že, kako to. Kako to, da slovenski fantje tako nepremišljeno drvijo na svojih motorjih in kako to, da se tako malo boje za življenje. Mislili smo tudi že na to, da bi morali mi vsi, šola in cerkev, društva in klubi, vsi trezni ljudje storiti nekaj, da bi se ta naš krvni davek zmanjšal.

In zdi se, da je prvo, kar bi morali dopovedati drug drugemu to, da je življenje velika dragocenost. Kako zelo se ga oklepa tisti, ki čuti, da mu ugaša, pa ima še trohico možnosti, da si ga ohrani! A kako lahkomiiselno ga izpostavlja mladostna prešernost in lahkomiiselnost!

Nekoč sem vprašal mladega fanta, koliko vozi na uro. Posmehal se mi je in rekel, da precej. Ali se nič ne boji, da se bo ponesrečil, sem mu rekel. »Ko pa je tako lepo drveti! Pa tudi, kaj bi se bal! Bo konec vsega, kaj pa imam od življenja?«

Skušal sem zvedeti, ali ima mamo, očeta, svojce. In ali mu je vseeno, če bo s svojo smrtjo strl materino srce. In morda bo ostal pohabljen in nesrečen vse življenje, ker se morda ne bo pobil do smrti. In še sem hotel vedeti, zakaj nima rad življenja, ko je mlad, ima delo, ima proste dneve, lahko osrečuje tudi druge in končno pripada neki narodni skupnosti, za katero bi mogel kaj narediti.

Moja vprašanja in moje spraševanje je bilo preveč šolsko. Čeprav sem kasneje prav v šoli dobil nekaj odgovorov, ki so mi dali misliti. V dveh razredih sem dal isti naslov v razpravo dijakom višjih šol. Glasil se je nekako takole: »Vedno so bila nasprotja med mladimi in starimi. Starejši očitajo sinovom, da so preveč zaletavi, progosto nepremišljeni, da bi hoteli podreti vse, ker da je vse zanič in hočejo nekaj povsem novega. Mladi pa starejšemu rodu očitajo zastarelost, nepoznanje današnjega časa in potrebo, neprožnost in okostenelost.« Vsakdo naj bi odgovoril, kaj misli o tem. En razred je bil ves na strani mladih; očital je svojim staršem, da sploh ne razumejo mladine, in da so egoisti, ker jim je samo za to, da bi jim otroci pomagali in čim prej prišli do kruha, da so jim nevoščljivi, ker niso oni več mladi in jih zato v brezskrbnosti ovirajo in podobno. Drugi razred — to so bila dekleta — so pisala mnogo bolj zdravo, bolj umirjeno in razumevajoče. Videla so razliko med dvema rodovoma, toda so pozitivne nasvete svojih staršev vzela dobrohotno, so povedala svoje gledanje in so, tako so pisala, navadno vedno našla s svojimi starši razumevajoč dialog, ki je bil obema v korist.

Če nadaljujem misel o tem, da bi se morali mladi ljudje veseliti življenja in da bi morali živeti tudi za svoje starše, ne zato, da bi jih preživljali, ampak enostavno zato, da bi jim bilo že njihovo življenje v srečo, potem se mi ob odgovorih, ki sem jih dobil od enega razreda, vsiljuje vprašanje, kdo je tem mladim ljudem ubil veselje in vero v življenje. Tistih odgovorov ni dajala mladost, ki je sama na sebi vendar lepa, polna sreče in ljubezni, ki sprejema tako rada tisto, kar ji je kdo s srcem podaril. Ne, tisto grenko žolčnost ji je nekdo kot strup vлил v srce.

Ubijanje vere v življenje in v srečo je velik vzrok, da toliko mladih ljudi tako malo ceni življenje. Gotovo pa to ni edini vzrok. Opozoril bi vsaj še na to, da moramo pomagati mladim ljudem pri življenjskih načrtih. Že zelo mlade naučimo delati in že kmalu morajo videti svoj življenjski poklic. Naj ne zapravljajo časa s postopanjem in vozarjenjem. Mladost je čas dela in le za oddih naj bo delo poplačano z izleti. Vsakdo mora vedeti zakaj živi. Naj svojega samstva ne sladi z obletavanjem od cveta do cveta, ampak naj si ustvari družino, potem, ko ima sredstva, in jo lahko živi. Potem bo tudi bolj ljubil svoje življenje, ker bo lepše in bo imelo smisel, ljubiti pa ga bo moral tudi zaradi družine, a ta odgovornost mu bo lepšala življenje. Poiskati moramo še vse tisto, kar greni življenjsko srečo naših ljudi. To je velika in težka bolezen, ki traja že predolgo. Pristopiti moramo k zdravljenju.

J. P.

BOGDAN BERDON

BOJ NAŠEGA ČLOVEKA OB RAZLAŠČANJU ZEMLJE

(OB LETOŠNJEM PRVEM MAJU)

Objavljamo članek g. dr. Berdona o borbi slovenskega delavca za svoje pravice, katere mu je hotel kratiti najmočnejši velekapital na svetu. Kar zadeva polemiko in razne podatke, prepuščamo odgovornost piscu, ker gre za strokovne zadeve, ki ne spadajo v našo pristojnost. —

Uredništvo.

V zadnjih mesecih je slovenski delavec Mahnič postal simbol slovenskega odpora.

S prefektovim odlokom z dne 8.7.65 so razlastili tudi Mahničevo hišo z zemljiščem (okrog 4.000 kv. metrov). Tako je Mahnič izgubil vse svoje nepremičninsko imetje.

Karel Mahnič je prvi vložil tožbo proti Industrijski Pristaniški Ustanovi — E.P.I.T. — že dne 2.9.65, zaradi krivične cene, ki jo je ta enostransko določila. Tožil je tudi družbo S.I.O.T., ker mu je grozila, da mu podere hišo in vse pritikline. Mahnič je edini od 184 razlaščencev iz takozvanega I. seznama nepremičnin, namenjenih za gradnjo naftovoda, ki je tožil tudi petrolejsko družbo S.I.O.T.

Že v oktobru 1965, je prišlo do prvih spopadov med Mahničem in med petrolejskimi velekapitalisti zaradi poskusa zasedbe njegovega imetja. Prvi spopad se je zaključil s sporazumom na osnovi katerega bi moral nasprotnik preskrbeti Mahniču drugo zemljišče pri Domiu, ki je last E.P.I.T.-a, Mahniču so tedaj uničili vrt, niso pa mu dali objavljenega zemljišča pri Domju. To je bil jasen znak o nasprotnikovih namenih.

Tedaj so dolinske kmete, ki so hoteli rešiti pridelek, kak kol ali žico za trte, podili s polja z buldožerji. Petrolejci so najprej z buldožerji uničili občinske ceste, ki so peljale do polj. Dolinski kmetje in vinogradniki niso utegnili niti pobrati pridelka, potrgati grozdja. Buldožerji so vse pomendrali, uničili. Že tedaj so prizadeti lastniki gledali na Mahniča kot na odpornika, ki je stal tam na straži, ter branil čast in ponos vseh šibkejših in vseh zatiranih. Mahnič je bil simbol slovenskega odpora proti velekapitalistom.

Dne 17. februarja tega leta je bil prvi poskus izгона Mahničeve družine. V jutranjih urah so prišli predstavniki E.P.I.T.-a in družbe S.I.O.T. z delavci-nosači in ogromnim tovornjakom. Prišel je tudi kapetan javne varnosti, ter nekaj policajev. (Dolinskega župana ni bilo zraven).

Kazalo je, kot da so že vsi pripravljeni za izgon Mahničeve družine.

Poklicna dolžnost mi je narekovala braniti in zagovarjati potrebo po preprečitvi izгона s silo.

Cutil sem vzajemnost prisotnih domačinov, kakor tudi delavcev-nosačev prevoznega podjetja, ki so ga najeli velekapitalisti.

A kaj kmalu me je prekinil kapetan javne varnosti ter mi pojasnil, da je policija prišla zato, da brani Mahni-

čevo družino ter njegovo imetje! Ko sem slišal te besede, sem kajpada takoj našel primerne izraze, da sem pojasnil kapetanu, da se z njim popolnoma strinjam.

Predstavnikom velekapitalistov ni preostalo drugega, kot da se vrnejo v mesto z dolgim nosom.

Ta zмага je bila pomembna predvsem, ker niso vrgli Mahničevih iz rojstnega doma s silo. Že prejšnji večer sem imel dolg sestanek s predstavnikom velekapitalistov, na katerem sem ga prosil, naj ne počenjajo nasilja nad našim človekom. A ni nič pomagalo; moj sobesednik mi je zagotavljal, da bo naslednji dan Mahničeva hiša do tal porušena.

To se ni zgodilo niti naslednji dan niti kasneje.

Slovensko časopisje je pripisalo Mahniču več poklicev; za nekatere je vrtnar, za druge kmet in za tretje delavec. V resnici je Karel Mahnič delavec, mizar po poklicu. Vrt okrog hiše pa je obdeloval, da je zaokrožil svojo delavsko plačo

Dne 1. marca tega leta so v jutranjih urah spet poskusili prisilno izgnati Mahničevo družino. Pred hišo se je zbralo kar precej ljudi, avtomobilov ter tovornjak. Prišli so organi javne varnosti iz Milj z omenjenim kapetanom na čelu. Prišli so karabinjerji iz Doline z narednikom tamkajšnje postojanke. Prišli so z izrecnim namenom, da bi branili Mahniča pred nameravanim nasilnim vdorom predstavnika E.P.I.T.-a. V jutranjih urah ni bilo nikogar od družbe S.I.O.T. Prišel je, kot sem že omenil, sam narednik karabinjerjev iz Doline. Ni pa bilo dolinskega župana.

Predstavniki E.P.I.T.-a je hotel vdreti v Mahničevo hišo ter zahteval od kapetana policije, naj ga ščiti. Kapetan pa mu je jasno in odločno povedal, da tega ne sme storiti. Predstavniki E.P.I.T.-a se je skliceval na ukaz svojih predstojnikov, a tudi to ni pomagalo; kapetan je še vedno branil Mahniča. Nato so predstavniki E.P.I.T.-a pokazali neko pismo samega tržaškega prefekta. Niti to pismo ni zaleglo pri organu javne varnosti. Tedaj sta se predstavnika E.P.I.T.-a ter kapetan policije sporazumela. Oba sta šla na posvet k svojim predstojnikom. Čez nekaj časa se vrneta in vsakdo je prejel ista navodila kot prej: kapetan je dobil ukaz svojih nadrejenih, naj nikar ne dovoli izгона, medtem, ko je predstavniki E.P.I.T.-a trdil, da so njegovi potrdili stališče, da se prisilni izgon izvede.

Vsekakor je obveljal ukaz kvesture in predstavnikom E.P.I.T.-a spet ni preostalo drugega kot ubogati organe javne varnosti.

Z dr. Skrkom sva šla nato na sedež E.P.I.T.-a, da bi natančneje videla prefektovo pismo. Opazila sva mrzlično telefoniranje na levo in na desno, kakor na bojišču. Tam sva našla našega kapetana javne varnosti, ki so ga pravkar klicali k telefonu. Sama centralna kvestura mu je ukazala, naj ne dopusti izгона, če ni dovoljenja od »Comitata Sloggi«, ki ga je ustanovilo samo Ministrstvo za notranje zadeve. Spričo takšnih zagotovil sva popolnoma pozabila

na prefektovo pismo. Nato, bilo je okrog poldne, šva se vrnili z dr. Skrkom v mesto. Mahnič je že prej mirno odšel na svoje delo v mesto, ko so mu zagotovili, da se mu ne bo nič zgodilo.

Cez uro pa nepričakovani alarm! Protiukaz! Mahniča je treba vreči iz hiše za vsako ceno! Že zakon olike zahteva, da se tako ne ravna. Popoldne so Mahniča izgnali. Prišli so tudi zastopniki S.I.O.T.-a, med njimi celo *neki Američan*, ki je tičal v avtomobilu, od koder je dajal navodila. Začel se je neokusni lov na delavce najetega prevoznega podjetja (nekdanji Cimadori), ki so vsi živčni in besni bežali proč od Mahničeve hiše. Nekateri so jo mahali kar nazaj domov proti Trstu. Predstavnik velekapitalistov pa za njimi!

Bil je pravi cirkus. Človek je imel občutek, da se dogaja nekaj surovega, nekaj nekulturnega.

Sam lastnik podjetja je ukazal delavcem-nosačem, naj ne stopijo v Mahničevo hišo.

Kdor je videl potrte obraze teh delavcev, ki so morali v službi velekapitalistov izpraznjevati delavcu Mahniču rojstno hišo, tudi razume, zakaj ni mogoče opravičevati odsotnosti »delavsko-kmečkega« dolinskega župana.

Očitno so hoteli rešiti ugled nekaterih uradov, ki so se vpletli v Mahničevo zadevo. A nas to ne zanima. Nas zanima bolj dejstvo, da se je vse to nasilje izkazalo za nekoristno, kakor vsako nasilje.

Mahničeva hiša je bila zdaj prazna, a vendar je niso mogli podreti brez njegovega dovoljenja. Prazna Mahničeva hiša je postala nato dokaz neupravičenosti in nespartmeti takega početja. Naši nasprotniki so prišli do prepričanja, da bi bilo porušenje Mahničeve hiše nezakonito.

Mahnič je nato spet stopil v svojo hišo, jo celo z lastnimi rokami podrl ter odnesel ves uporabljivi material, a šele, ko so ugodili vsem njegovim zahtevam Mahnič je zmagal.

POMEN MAHNIČEVE ZMAGE

Casopisje je že pisalo o splošnem pomenu Mahničeve zmage. Odpor tega slovenskega delavca je prisilil E.P.I.T., da se je vrnil na stari način izгона, to je na sodni izgon.

E.P.I.T. je po Mahničevem primeru primeru vložil kar 8 takih prošenj na sodišče. Pri Mahniču pa so hoteli izvesti izgon na osnovi razlastitvenega odloka ter na osnovi nekega prefektovega pisma.

Tudi dolinski župan bi lahko nastopil »kot ufficiale di governo« ter poglal v zrak — pri slavnem mostu na Kermenki — vse velekapitalistične nakane. Člen 152 Občinskega zakona pravi, da je dolžnost župana »nadzorovati vse, kar zadeva javni red.« Neglede na to je treba povedati, da tak način ne odgovarja dosedanjemu več kot 15-letni praksi in ni bilo prav nobenega razloga, da bi se stanje poslabšalo v škodo razlaščenecv.

Če bi se ta dosedanja praksa spremenila in če bi se uveljavil tak način izгона, kot so ga hoteli uporabiti pri Mahničevih, bi na stotine slovenskih družin lahko kar čez noč vrgli na cesto. Na stotine slovenskih domačij leži v takozvanem »perimetru«, v območju industrijske cone. Gre za cela naselja in vasi kot Žavlje, Oreh, Štramar, Domjo, Pulje, Mandrija itd., kjer prebiva naš človek. Če bi dovolili, da se opusti sodni postopek za izgon, bi se na mah okrepila moč razlastitelja in bi se ustvaril preplah ter obup pri sedanjih ter pri bodočih prizadetih lastnikih. Mit E.P.I.T.-a in njegova navidezna vsemogočnost nad usodo

naših ljudi in njih lastnino, ki smo ju pravkar zrušili (glej Most št. 8/1965 stran 161), bi spet dvigal svojo pošastno glavo ter obujal spomine na več kot desetletno verovanje v to nadmoč.

ZAKAJ JE CELA SLOVENSKA SKUPNOST STALA OB STRANI MAHNIČEVE DRUŽINE?

Ker smo kulturni narod in se nam upira surovost in sila. Poleg tega pa nismo hoteli dovoliti, da bi drugi prekladali slovensko družino, kakor se jim zljubi. Mahnič ima dva mladoletna otroka, ki obiskujeta slovensko šolo in njegova pravica do koščka zemlje blizu Domja, blizu slovenske šole, je postala stvar celotne slovenske skupnosti.

Glavni vzrok spopada med velekapitalisti ter Mahničem je bil v slabo preračunani akciji, ki so jo sprožili raznobarvni nasprotniki (ter neodgovorni činitelji) naših slovenskih življenjskih koristi, to je obrambe slovenske zemlje.

Dolinski Občinski odbor ni napravil nič, če ne manj kot nič, za razlaščenje. Ta občinska uprava ima razna protislovja, če pomislimo, da je dolinski podžupan vnet pristaš in predstavnik P.S.I.; istočasno pa je vnet eksponent P.S.I. tudi sam predsednik najvažnejšega organa pri E.P.I.T.-u, to je C.S.T.I. (Commissione Speciale Tecnica Immobiliare), — posebne komisije, ki določa ceno in površine za razlastitve.

P.S.I.-jevci so na oblasti tako na dolinski občini, kakor na Industrijski ustanovi E.P.I.T., ki je naš razlastitelj. Da bo slika še bolj popolna, naj omenimo, da so P.S.I.-jevci na oblasti tudi pri Konzorciju.

V svojem navedenem članku v Mostu (stran 159) sem izrecno poudaril, da »ni mogoče istočasno biti na strani razlastitelja (ali kapitalistov-industrijalcev) ter na strani razlaščenca.« Ugotavljam, da se nekateri ne držijo tega osnovnega demokratičnega in moralnega načela.

Dne 7.2.66 je Konzorcij iz ul. Geppa 9 podpisal znano pogodbo z velekapitalisti. S to pogodbo je preprečil vsako nadaljnjo borbo za povišanje cen, ker je v njej zapisano, da so cene od Lir 970 za kv. meter odnosno 1.070 za kv. meter vzdolž glavnih prometnih cest v samem predmestju dovolj visoka! Kdorkoli bi hotel v lastnem interesu prekoračiti te cene, bi usodno trčil v ta diktat Konzorcijeve pogodbe! Misleč, da je s tem opravil kdo ve kakšno mojstrovino, je Konzorcij začel oznanjati celemu svetu, da je zanj »zadeva razlaščenja v Dolini« zaključena! (Kako strašna je ta kratkovidnost!)

Tržaško Delo z dne 11.3.66 se tako izraža: »Predsednik dr. Škerlj... je dejal, da je TAKOIMENOVANA DOLINSKA ZADEVA... ZAKLJUČENA, da pa bo Konzorcij še naprej deloval v obrambo kmetov na Goriškem in tudi v Videmski pokrajini.« (Glej tudi Gospodarstvo 18.3.66 ter Primorski dnevnik 8.3.66!)

Medtem ko želimo Konzorciju obilo uspeha v Videmski pokrajini, moramo poudariti, da je »takoimenovana Dolinska zadeva« vse prej kot zaključena.

Edini primer odpora in nepopustljivosti je bil Mahnič. Ta je bila zadnja barikada, ki so jo hoteli osvojiti velekapitalisti, da bi lahko nemoteno prodirali naprej. Zaradi tega je bilo treba udariti še po Mahniču, ki je bil in ki bo ostal simbol slovenskega odpora proti krivici. A tudi pri Mahniču so se nasprotniki zmotili, kajti on ni bil sam, z njim je bila vsa zavedna slovenska javnost.

ZLOMLJENA OS

Skoraj neopazno gredo mimo nas obletnice gotovo najvažnejšega dogajanja v slovenski zgodovini, pokristjanjenja slovenskega naroda. Prva teh obletnic je padla v leto 1945 in je zato razumljivo, da je ni utegnil nihče praznovati. Lahko pa bi se je bili vsaj spomnili, da bi se bila bolj vtisnila v zavest in spomin sedanjega rodu. To je bila 1200 letnica, odkar sta morala karantanski slovenski knežji sin Gorazd in njegov bratranec Hotimir s skupino drugih karantanskih mladeničev vred za talce k Bavarcem, ki so vsilili Karantanem svojo nadoblast. Prišli so tem na pomoč v vojni proti Obrom in so izkoristili priložnost, da so dobili vpliv nad Karantanijo. Vendar pa beseda talec takrat ni pomenila tistega kar pomeni danes. Tu ni šlo za jamstvo z glavo, ampak bolj za zagotovilo zvestobe. Talci niso bili v nevarnosti za življenje. Sklepamo lahko celo, da je bilo razmerje med karantanskim knezom Borutom in Bavarskim vojvodom Odilom prijateljsko, ker so komaj dve leti prej pomagali Karantanci Bavarcem, ki so se hoteli otresti frankovske nadoblasti. V boju so bili sicer Bavarci s svojimi karantanskimi, saškimi in alemanskimi zavezniki vred premagani, vendar je verjetno ostalo prijateljsko razmerje med njimi in Slovenci.

Morda sta bila mlada Gorazd in Hotimir s svojimi tovariši iz drugih slovenskih plemiških družin še zadovoljna, da bosta spoznala druge dežele in postala kristjana, kajti biti kristjan je pomenilo v tistih časih nekaj zelo naprednega, medtem ko je poganstvo pomenilo isto kot barbarstvo in zaostalost. Bavarci so ju poslali v samostansko šolo na otok Au v Chiemskem jezeru. Tam sta bila krščena okrog leta 750 ali še prej. Istega leta se je moral Gorazd na prošnjo karantanskega ljudstva vrniti domov, ker je knez Borut nenadno umrl. Ljudstvo je povzdignilo za kne-

Sedel je zraven voznika, toda ves čas dolge vožnje sta molčala. Tudi oni je bil zatopljen v svoje misli. Martin mu je bil hvaležen, da mu ni bilo treba govoriti. To je bila morda posledica prenapornega dela v zadnjem tednu, ali pa se ga je lotevala influenza. Imel je nekoliko temperature in čutil se je zelo utrujen.

Bolela ga je glava in da bi lažje prenašal glavobol, je zaprl oči in se prepustil lahni omotici, ki mu jo je povzročila vožnja. Včasih se je zdrnil kakor iz spanja in odprl oči, toda ostra bolečina v desnem sencu ga je spet prisilila, da je zamežal.

Njegove misli pa so ves čas blodile daleč, neodvisno od njegove volje...

...Prvikrat jo je videl nekoč pri nedeljski maši v stolnici. Bila je vitka, čisto dekliško mehkih oblik in imela je temne lase, toda barve njenih oči ni mogel ugotoviti. Stala je tik pred njim, v množici vernikov, kakor on. Videl je le nežno linijo, in šele ko se je obrnila, da bi odšla ven, jo je videl v obraz. Imela je dolge črne trepalnice in skoraj še otroško mehka usta, toda za njene oči še zdaj ni vedel, če so sive ali modre. Šel je počasi za njo iz cerkve. Videl je, kako je sklonila glavo, ko se je prekrizala z blagoslovljeno vodo, in ta njena kretnja. Ljubka in nedolžna, mu je ostala v spominu. Samo da je pomislil na tisti hip, jo je spet videl. Pred cerkvijo je za hip obstala, kakor da premišljuje, v katero smer bi zavila. Med tem časom je prišel do nje. Zamikalo ga je, da bi jo ogovoril. Vendar tega ni storil. Zdelo se mu je preveč vsiljivo. Dolgo je gledal za njo, ko je odhajala in se je zgubljala v množici.

Zdaj mu je bilo žal, da je ni nagovoril. Vedel je, da je opazila njegovo pozornost, in morda je čakala, da se približa.

Po tistem jo je videl le še enkrat, ko je šla na ulici mimo njega. Spet sta se srečala z očmi in spet se je obotavljal. Bila je še tako mlada, on pa jih je imel že trideset. Morda je bila študentka glasbe, ker je imela v roki notne zvezke.

Sele zdaj, ko je bil toliko dni zunaj, je začutil, kako si želi, da bi jo spet srečal. Čutil je, kako vstaja v njem veselje ob misli, da se bo to morda zgodilo. Zda si je bil na jasnem, da si želi njene bližine...

»Kje želite izstopiti?« je vprašal voznik.

»Lahko ustavite kar tukaj,« je rekel Martin.

»Toda, če želite, vas zapeljem prav do vašega stanovanja.«

»Hvala, ni treba, stanujem v bližini, pa bi si še rad nekoliko razgibal noge. Vožnja je bila dolga.«

»Kakor želite,« je rekel oni. Ustavil je avto in tudi sam izstopil, da je vzel Martinov kovček iz prtljavnika.

»Hvala za prijaznost,« je rekel Martin.

»Ni za kaj. Drugič se lahko meni pripeti, da bom obtičal z avtom na cesti, in bom vesel, če me bo vzel kdo s seboj. Stvar kolegialnosti med avtomobilisti.« In se je odpeljal.

Martin si je zavihal ovratnik plašča. Bil je meglen in vlažen februarski večer. Ni bilo mrzlo, vendar ga je tresel mraz. To je vročica, je pomislil.

Vzel je v roke kovček, ki je bil precej težak, ker je imel v njem tudi nekaj tehničnih knjig, in odšel po stranski ulici proti svojemu stanovanju. Toda vedno bolj ga je mrazilo. Morda bi ga pogrel kozarec vročega čaja, toda po redkih mimoidočih in po temni vrsti hiš na obeh straneh ulice sodeč ni bilo v bližini nobene kavarne. Moral bi zaviti bolj proti mestnemu središču, toda za to se je čutil preutrujen. Postalo mu je žal, da ni zaprosil voznika, naj ga pusti kje pred kavarno v središču. Zdaj ni imel več energije, da bi se vrnil tja. Pogledal je na uro. Kazala je šele nekaj minut čez šest,

Gospa Sveta na Koroškem

toda bila je že noč. Tu pa tam je ležal ob robu ulice še kup umazanega snega

Stiskal je zobe, da mu ne bi šklepetali od mraza. »Tako moram vzeti kako tableto proti influenci in se čimprej spraviti v posteljo, da bom jutri zjutraj dober. Javiti se moram šefu,« je razmišljal, predel kovček v drugo roko in šel dalje.

Čez deset minut je bil v ulici, v kateri je stanoval. Spadala je že k vrtni četrti. Bila je široka in bolje razsvetljena. Dolga vrsta uličnih svetilk se je izgubljala v megli, ki je napravljala nebo nad mestom še bolj črno. Toda parkirani avtomobili so dajali ulici bolj obljuden in vedrejši videz.

Pred hišo je postavil kovček na tla in poiskal v žepu ključ. Stopnice v hiši so bile v temi. Zavrtel je stikalo, toda luč se ni prižgala. Morda spet ni toka, ali pa so pregorele varovalke. Moral jih bo spet popraviti. To je bilo po mnenju gospodinje njegovo delo, ker je bil inženir. Za to vendar ni mogla naprositi študentke medicine ali gledališkega umetnika, ki sta tudi stanovala pri njej.

Odklenil je vrata svoje sobe v prvem nadstropju majhne vile in prižgal luč. Soba je bila lepo pospravljena, toda že takoj prvi trenutek je imel občutek, da se je moral muditi v času, ko ga ni bilo doma, nekdo tuj v njej. Ozrl se je naokrog, da bi odkril, kaj je bilo tisto, kar mu je vzbudilo ta občutek. Morda je gospodinja premaknila kak kos pohištva ali snela kakšno sliko s stene? Ali je morda pregnila posteljo z drugačnim pregrinjalom? Vse se je zdelo kakor navadno, toda tistega čudnega vtisa se le ni mogel znebiti. Stopil je k oknu in ga odprl. Morda mi vzbuja ta občutek zatohlost, je pomislil. Toda v hipu, ko je zavel v sobo mrzel, čist zrak, se je zavedel, da je v sobi tuj vonj po cigaretnem dimu. Stopil je k mizi in pogledal v pepelnik. Bil je prazen, toda na dnu je bilo še opaziti sled pepela. Povožal ga je. Občutiti je bilo še močan duh po čikih. Nekdo je torej kadil v njegovi sobi, medtem ko ga ni bilo doma.

Kdo je bil? In kaj je iskal v njegovi sobi? Gospodinja ni kadila in stara služkinja, ki je pospravljala, tudi ne.

Sedel je na posteljo, si naslonil vročo, razbolelo glavo v dlani in razmišljal. Kaj naj to pomeni? Skušal se je spomniti, če je hranil v sobi kaj takega, kar bi mu moglo biti nevarno, če bi prišlo v roke nepravim ljudem, a se ni mogel spomniti ničesar takega.

Še vedno je sedel na postelji, ko je potrkalo.

Bila je gospodinja.

»Slišala sem vas,« je rekla. »Spoznala sem vaš korak na stopnicah. Torej ste se vrnili prej, kot ste nameravali.«

»Nekaj dni prej.«

Za hip je neodločno stala pri vratih, držeč za kljuko. Nato pa se mu je približala in rekla šepetaje, kot da se boji, da bi jo kdo slišal:

»Nekaj vam moram povedati. Bili so tukaj in so vam vse prebrskali. Vse knjige in papirje so pregledali. Tudi posteljo so vam razmetali. Rekli so, da imate morda skrito v njej orožje.«

Ni vprašal, kdo je brskal. Ni bilo težko uganiti.

»Rekli so, da ste nevaren človek, da kujete zaroto proti oblasti... in da naj jim takoj sporočim po telefonu, če bi se nenadno vrnili... Dali so mi telefonsko številko. Sicer pa vas bodo tako že prej aretirali, so dejali...«

»Ste že telefonirali, gospa?«

»Ne, še ne, ne vem...«

»Česa ne veste?«

»Ne vem, kaj naj storim...« je rekla s tresočim se glasom. »Bojim se, moj Bog!« je zašepetala in zajokala. »Ne verjamem, da ste... storili kaj hudega. Saj vas poznam...«

»Nič hudega nisem storil. Vi pa se nikar ne bojte, gospa. Telefonirajte, ker vam ne preostane drugo. Toda počakajte še nekaj hipov, da premislim, kaj mi je storiti.«

Vedel je, da se bo nekoč zgodilo. Mnogo znamenj je že nekaj časa kazalo na to. Zdaj je bilo tu

Skušal je naglo premisliti, kaj mu je storiti. Gospodinja je čakala sredi sobe.

Preostane mu le dvoje, je razmišljal. Da jih počaka ali da jim skuša

za Gorazda, ki je torej prvi krščanski slovenski vladar. Vladal pa je komaj tri leta, ko ga je dohitela smrt. Ni znano, zakaj. Toda takrat so ljudje hitro umirali.

Z dovoljenjem frankovskega kralja Pipina, ki je imel vrhovno nadoblast nad Bavarci, se je zdaj na prošnjo Slovencev vrnil domov Hotimir, da so ga ustoličili za kneza. Po mnenju zgodovinarjev in po nekih značilnih omembah v zgodovinskih virih so že takrat karantanski Slovenci ustoličevali svoje kneze na knežjem kamnu pred Krnskim gradom, ki je bil središče njihove države.

Hotimir je vzel s seboj v Karantanijo prvega krščanskega duhovnika, ki nam je znan. To je bil Majoran, nečak duhovnika Lupa, predstojnika šole na otoku Au, ki je bil njegov krstni boter. Vendar lahko sklepamo, da je tudi Gorazda spremljal v domovino že kak krščanski duhovnik.

Pod Hotimirom in po Majoranovem prizadevanju je pokristjanjenje zelo hitro napredovalo, tako da je Hotimir čez nekaj let zaprosil salzburskega škofa Virgilija, ki je bil po rodu Irec, naj bi prišel obiskat njegov narod in ga potrdil v veri. Tej želji Virgilij sam ni mogel ustreči, zato je poslal v Karantanijo svojega namestnika škofa Modesta in z njim duhovnika Wattona, Reginberta, Kozharja in Latina, pa tudi dijakona Ekeharda in še več drugih klerikov. Po mnenju nekaterih, zlasti slovenskih zgodovinarjev, se je to zgodilo okrog leta 755, po mnenju nekaterih avstrijskih zgodovinarjev pa leta 767. Ti misijonarji so posvetili prve znane krščanske cerkve v Karantaniji (po slovenski zasedbi). To so bile cerkve pri Sv. Petru v Lesu (St. Peter in Holz blizu Spittala), pri Gospe Sveti in v Ingeringtal blizu Unitettelfelda na sedanjem zgornjem Štajerskem.

Ker datirajo avstrijski zgodovinarji nastanek cerkve pri Gospe Sveti v leto 767, je jasno, da so morali priti misijonarji, ki jih je poslal škof Virgilij, v Karantanijo vsaj leto prej. To bi pomenilo, da so prišli v Karantanijo vsaj leta 766, če ne že prej, kot mislijo slovenski zgodovinarji. Leto prihoda te skupine misijonarjev med Slovence pa bi mogel veljati kot najvažnejši datum v zgodovini pokristjanjenja slovenskega naroda. Tako bi morali Slovenci dejansko letos ali vsaj prihodnje leto obhajati 1200 letnico pokristjanjenja.

Seveda je prišlo pozneje še do poganskih uporov in ostanki poganstva so se držali še dolgo, toda jedro slovenskega naroda in njegovo vodstvo sta bila vendar pokristjanjena že pred dvanajstimi stoletji. Slovenski narod je bil tako prvi slovanski narod, ki se je vključil v družino evropskih krščanskih omikanih narodov. Zato je ta jubilej tudi velik kulturni jubilej slovenskega naroda.

B. H.

INTERNACIONALIZEM

Ob izidu »Zaliva« smo na tem mestu obžalovali, da nova revija ni marksistična. Zakaj? Taka izjava bi utegnila koga prepričati o naših krockodilskih solzah. Pa ni tako. Resnično bi namreč želeli, da bi se tudi slovenski marksist v zamejstvu kulturno izživljal kot Slovenec, kot član tiste narodne celote, ki je svetovni nazor ni v redu, da je za nas internacionalizem, naj bo kakršen koli — socialističen ali komunističen — poguben. Toliko bolj ker smo majhen narod, toliko bolj ker smo narodna manjšina.

Oglejmo si nekaj primerov, ki so, po mojem, značilni dokazi za to tezo:

V času okoli prve svetovne vojne so pred potujčevanjem prvi klonili tisti delavski okraji v mestu, kamor je najprej prodrla socialistična ideja.

Leta 1948 je na osnovnih šolah v nekem mestnem okraju padlo število učencev. Zakaj? Italijanska komunistična partija je s tem hotela »ponagajati« Titu. Lep zgled narodne zavednosti!

Po prvi svetovni vojni je v nabrežinskih kamnolomih, baje, delalo več tisoč delavcev. Tudi večina teh je bila socialistov. Ob prihodu Italije in fašizma je Nabrežina začela hitro spreminjati lice in vse, kar je bilo slovenskega, je izginjalo. Samo po ču-

Naša zemlja je vsa s cvetjem odeta

uiti. Toda kam? Najbolje bi bilo, da jih počaka. Čutil je, da je bolan in da nima energije za beg in za odločne akcije. Mikalo ga je, da bi legel na posteljo, vzel tableto proti glavobolu in jih počakal. Toda njegova narava se je temu upirala. Vedel je, kaj pomeni priti tistim ljudem v roke. Okusil je to svoj čas v gestapovskih ječah. Toda takrat je trdno upal, da bo kmalu vsa ga konec. Zdaj pa bi se ne mogel tolažiti s takim trdnim upanjem.

Videl je strah na obrazu stare gospodinje.

»Samo še hip,« je rekel.

Morda se mu posreči, da z begom zavleče aretacijo za nekaj ur. Toda tudi nekaj ur svobode je nekaj, je mnogo. V nekaj urah se lahko marsikaj zgodi. Tudi za nekaj ur svobode se je vredno boriti. Upirala se mu je misel, da bi se vdal brez poskusa, da se aretaciji izogne.

In misel se mu je vrnila k dekletu, ki jo je srečal v cerkvi. Moral bi se odpovedati tudi upanju, da bo stopala kdaj ob njem, da bo čutil ob sebi njene mehke kretnje, da bo slišal njen glas in da bi ji lahko razlagal stvari, ki jih ljubi, in jo navajal k temu, da jih bo ljubila tudi ona. Nikoli več bi ne slišal njenih korakov po tlaku mesta, ki ga ima rad, nikoli bi ne čutil na roki zaupnega, sladkega dotika njene obleke, ko bi hodila skupaj kot fant in dekle, in nikoli bi niti ne zvedel, kako ji je ime.

Začutil je, kako ga prevzema sovraštvo do avtomatov nasilja, ki bi ga hoteli za vedno oropati najlepšega v življenju.

Naj ga aretirajo, toda sam jim ne bo pomagal pri tem. Odtegoval se jim bo, dokler bo mogel.

Dokumente in denar je imel v žepu. Vzel je aktovko in vtaknil vanjo nekaj robcev in perila. Pri tem je pazil, da ni bila preveč napeta. V kovčku je imel važne stvari, a nobene take, da je ne bi mogel pogrešati, ko gre za življenje in smrt.

»Tako, zdaj pa kar telefonirajte,« je rekel. »Recite jim, da sem se vrnil. Odšel sem samo na večerjo. Vi mi niste ničesar povedali. Brez skrbi, jaz vas ne bom izdal. Zbogom, gospa.«

Bila je tako prestrašena, da morda ni dobro razumela smisla njegovih besed.

Moral bi ji naročiti, kaj naj naredi z mojimi rečmi, toda to bodo tako vse zaplenili, je pomislil. Nima pomena.

Oddahnil si je, ko je stal na ulici in videl, da ni še nikogar, ki bi ga čakal. V hipu je uganil, kaj se je zgodilo. Morali so prijeti katerega od njegovih prijateljev, ki so bili povezani v tajno organizacijo proti diktaturi, in najbrž je kaj priznal. Njega pa so hoteli aretirati pri povratku v glavno mesto, na cesti. Tako bi vzbudila zadeva najmanj pozornosti. To je spadalo k slogu, v katerem so delali. Stvar pa se je zataknila na prelomljeni osi njegovega avtomobila. Zlomila se mu je že nekaj kilometrov od provincialnega mesta, v katerem je moral nadzirati montiranje strojev v novi tovarni. Oni so nekje ob poti prežali na njegov avto in niso opazili, da se je peljal mimo njih v avtu tujega človeka, ki mu je napravil uslugo, da ga je pobral s ceste in odpeljal s seboj do glavnega mesta.

Stvar je preprosta, a nepredvidena in je najbrž pokvarila ves dobro premišljen načrt tajne policije. Edino s tem si je lahko pojasnil, da ga niso čakali pred hišo.

Skušal je hoditi normalno hitro, kot človek, ki se mu nikakor posebno ne mudi. Toda ko je zavil v drugo ulico, je nehote pospešil korake. Za zdaj je bil lahko gotov, da mu še niso za petami, toda čez malo časa, morda že čez nekaj minut, bodo začeli krožiti po mestu avtomobili, da bi ga prestregli. Lahko, da bodo verjeli, da je šel samo večerjat, in ga bodo iskali najprej v menzi ali v bližnjih restavracijah. Medtem se bo lahko še bolj oddaljil.

Premišljal je, kaj naj stori. Premisliti mora vsak korak, kakor šahist, preden premakne figuro, drugače bo zašel v past. Predvsem bi bilo treba zvedeti, koga so že prijeli, in po tem bi lahko sklepal, kaj vse že vedo. Vsi niso vsega vedeli.

Skušal se je spomniti naslovov vseh prijateljev, ki so imeli kakšno pomembnejšo vlogo v gibanju proti totalitarnemu režimu. Toda nekaterih se nikakor ni mogel spomniti. Čutil je, da je preveč razburjen. Skušal se je pomiriti. Toda glava ga je zdaj še bolj bolela. Spomnil se je, da je pozabil

vzeti tableto. Ob tej uri pa so bile lekarne že zaprte. Čutil je, da mu tudi temperatura narašča.

Ko je prehodil nekaj ulic, na slepo, le vedno dalje od mestnega središča, je postal nekoliko mirnejši. Sklenil je telefonirati nekaterim prijateljem katere je bilo možno doseči po telefonu in katerih številke so mu prišle na misel. Stopil je v telefonsko celico in začel vrteti številke. Toda nobeden se ni javil. Ponekod sploh nihče ni dvignil slušalke, druge pa so ga odpravili na kratko: »Ga ni doma.« Enkrat je vprašal, če niso morda prijatelja zaprli, toda ženska, ki je bila pri telefonu, sploh ni odgovorila, ampak le zaprla telefon. Imel je grenak občutek, da so postali vsi, ki bi morali pokazati solidarnost z njihovo stvarjo, nenadno sovražno razpoloženi do nje, celo družine tistih, ki so bili najbolj vneto pri stvari in ki so tudi same odločno simpatizirale z gibanjem.

Končno je dobil k telefonu enega izmed prijateljev. Bil je univerzitetni asistent in eden izmed ideologov skupine.

»Halo. Kdo je?« je vprašal prijatelj.

»Jaz. Martin.«

»Kakšen Martin?«

»Martin. Me ne poznaš po glasu, Drago?«

»Ne poznam nobenega Martina,« je odvrnil oni suho in zaprl telefon.

Bilo je kot udarec po glavi. Obesil je slušalko in odšel iz telefonske celice. Zdelo se mu je, da je postalo vse okrog njega še temnejše in bolj mrzlo. Nekaj nerazumljivo sovražnega je prežalo vsepovsod v temi.

Cisto slučajno se je znašel v ulici, kjer sta stanovala Štefan in Vida. Mnogo večerov je bil gost v njunem majhnem stanovanju, za katero sta si še dolgo po svoji študentski poroki toliko prizadevala. Vida ga je uredila z veliko ljubeznijo in okusom in je bila zelo ponosna nanj. Tudi onadva sta bila večkrat njegova gosta v Operi ali kje drugje. To je bil eden tistih kotičkov v velikem mestu, kjer je človek lahko za hip brezskrbno odložil duševno breme. Tu ni bilo treba paziti na besede. Štefan sicer ni bil močno vezan v gibanju, vendar sta ga oha z Vido spremljala z največjo simpatijo.

(Dalje prihodnjič)

(Novela je bila nagrajena na natečaju RAI v Trstu).

dežu, kot izbruh nečesa atavističnega, je leto 1943 prineslo preobrat.

In danes rdeči Sv. Križ. Mislim, da se potujčevanje ne izvršuje nikjer tako naglo kot v tej stari slovenski postojanki. Po vojni so sicer zgradili Prosvetni dom, a kaj, ko igra včasih Slovensko gledališče v prazni dvorani.

In lahko bi nadaljevali: ali potem drži, da sta komunizem in socializem za slovenski življenjski zamejstvom pogubna ali ne? Gotovo ni rdeči internacionalizem edini razlog za narodno odpadništvo, a je — po mojem — eden najvažnejših. Značilno je tudi, da močna KPI na Tržaskem kljub velikemu številu slovenskih somišljenikov ne premore svoje kulturne revije, svojih časopisov (razen revnega propagandnega tednika), prosvetnih ustanov in podobno.

Seveda bo kdo spet rekel, da je tako pisanje ostro. Toda raje bi videl, ko bi mi kdo očital, da je zmotno in bi me o tem tudi prepričal.

Kondor

JANEZ VODOPIVEC

OBISK NADŠKOFA RAMSAYA PRI PAPEŽU PAVLU VI.

Še pred petdesetimi leti bi si kaj takega niti mislili ne mogli. Med katoličani in anglikanci so stoletja ustvarila globok prepad. Kako daleč sta si obe plati narazen, se je pokazalo zelo jasno ob razgovorih, ki jih je pred 40 leti (okrog leta 1925) vodil belgijski kardinal Mercier v mestu Malines, ki so v nekem oziru začetek katoliškega ekumenskega gibanja, a ki takrat niso bili angleškim katoličanom prav nič po godu. Zdelo se je, da so se bili anglikanci in katoličani popolnoma odtujili drug drugemu. četudi so bile verske vojne prenehale in se je sovražstvo poglobilo. A verske razlike so prodrle tudi na druga področja, v kulturo, v narodno civilno in politično življenje, da je bilo vse ozračje kakor zastrupljeno. In prav to ozračje se je moralo spremeniti, da je bilo možno misliti na obisk poglavarja anglikanskega občestva pri papežu. Pod papežem Janezom je dr. Fisher prvi prišel v Rim, a v privatni obliki. Letos pa Ramsay v uradni.

Prav malo nas je bilo v Sikstinski kapeli tisto jutro na 23. marca 1966. Na levi strani v kratkih klopih katoličani, na desni strani pa zastopniki anglikancev in različnih drugih nekatoliških občestev. Sprejaj pred oltarjem, pod čudovito Michelangelovo fresko o poslednji sodbi, pa dva fotelja, drug poleg drugega, v isti vrsti, namenjena papežu in anglikanskemu primasu. Ob strani, malo boli v ozadju pa ob papežu kardinali z najvišjimi kurijskimi prelati, na nasprotni strani pa anglikanska delegacija. Z mnogimi smo se poznali že od prej, s konferenc in s koncila, nekaj pa je bilo vmes čisto novih obrazov.

Brez posebnih formalnosti, brez slovesnih oblik je prišel mali spreved s papežem in Ramsayem na čelu v kapelo. Kako dobro dene ta preproščina! Nič uprizorjenega ni v tem. Pristno je: čim enostavneje, tem veljavneje.

Primasu Ramsayu se bere z obraza, kako mu vse valovi v duši. Morda je zaradi tega njegov korak včasih

kakor nekam negotov. Pa saj tudi nas vse prevzame ta mogočni občutek, da smo priča izrednih in pomembnih dogodkov.

Papež je na zunaj bolj miren, vidno vzradoščen. Tudi zanj so to trenutki, ki jim komaj najdeš primere.

Poleg drobne osebe Pavla VI, ki se zdi precej truden, se odraža masivna, čokata postava Ramsaya. Prav nič se ne vede diplomatsko, ozira se naokoli, dejal bi, da stopa težko in na grobo, po gorjansko. A to je le zunanost. Pozneje se je iz razgovorov ob raznih sprejemih pokazalo, da je zelo izlikan, gosposki in fin v besedi in v vedenju.

Preproste in brez vsakega umetničenja so tudi besede, ki jih bere Ramsay v angleščini, papež pa v latinščini. A skoro vsak stavek je kakor bi nekaj važnega pribil. Ramsay začne: »Vaša Svetost, dragi brat v Kristusu!« Presunejo nas te besede: saj so pretekla stoletja, kar kaj takega ni bilo čuti iz ust mož, ki so sedeli na teh škofovskih sedežih! Ramsay omenja papeža Janeza XXIII, kakor da govori o prijatelju, omenja krst, ki nas druži, prosi, naj bi božja Previdnost pomagala, da bi to srečanje služilo njenim namenom, da bi vsi kristjani povsod čutili bolest razdorov in iskali, pravi »the unity in truth and holiness«, enoto v resnici in v svetosti. Kolikokrat je še pozneje v teh dneh, malone ob vsaki priliki, Ramsay naglasil to misel: enota v resnici in v svetosti! Mož je duhoven človek, ki v resnici hrepeni po svetosti in je prepričan, da je to edina prava pot k edinosti. Tu si mislim: kako smo mi te ljudi pogosto napačno sodili in smo jih malo ali nič umeli, da nas zdaj tako preseneča. Omenja nadalje težkoče v nauku, potrebo, da se sestanemo, sedemo za isto mizo, preudarimo težave, skupno preiskujemo, pravi, in razglabljam božje razodetje. In pa skupno, molimo, da bi skupno pričevali za Boga pred svetom in skupno služili človeštvu v imenu Kristusovem. Tako bomo rasli v vidno skupnost in edinstvo.

Ni dvoma, naravnost vidno je, da mu je vse to privrelo globoko iz duše.

Ko je končal, se je nekajkrat obrnil proti oltarju, kakor da hoče zakriti ganotje in mu je težko, da bi se mu videle solze v očeh. Prav tako na koncu, ko sta se s papežem bratsko objela. Tedaj je celo nekaterim ušla be-

seda: ako bi bil še pri življenju papež Janez, bi se zdelo, ko da sta dva brata, ki se objemata.

Papežev odgovor je zelo tehten.

Naglaša, da to ni privatno, ampak uradno srečanje rimske cerkve s Cerkvami anglikanskega občestva. Da je treba počasi graditi in popraviti most med obema, ki se je bil zrušil, to je vezi spoštovanja, uvaževanja in ljubezni. Želimo, da imate občutek, da niste vstopili v tujo hišo, ampak kakor v svoj dom, pravi »Z veseljem smo Vam odprli duri svoje hiše in svojega srca«. In vse ozračje nam daje čutiti, nas prepričuje, kako so te papeževe besede iskreno mišljene. Rim je ustanovil Canterburyjski nadškofjski sedež, papež Gregor je poslal na Angleško misijonarit sv. Avgušтина: mislim, pravi zdaj papež, da nas Gregorij in Avguštin gledata in nas blagoslavljata. Manjka nam še popolna enota v veri in v občestvu, že sedaj mora vl-dati med nami ljubezen s svojo skrivnostno močjo: ubi caritas et amor, Deus ibi est; kjer je ljubezen, tam je Bog.

Končno še besedo o skupni molitvi v baziliki sv. Pavla zunaj obzidja.

Srečanje v molitvi je vedno višek ekumenskih srečanj med ločenimi kristjani. Izraz je tiste delne duhovne enote, ki že obstoji med nami, in je obenem prošnja za popolno edinost. Molitve so bile izvečine povzete iz svetega pisma in uglašene za postni čas: klic k notranjemu prečiščenju in spreobrnjenju ki je nujni pogoj edinosti.

Na koncu je sv. oče Pavel VI. namignil dr. Ramsayu, naj bi skupno podelila blagoslov — tako se je vsaj vsem zdelo — a on tega ni razumel, ker ne razume dobro jezika in pa ker je človek v takih trenutkih vedno nekam negotov.

Dokumentarično vrednost ima Skupna izjava, ki so jo na kraju prečitali po latinsko in po angleško. Naj opozorim samo na eno mesto, ki je izredno globoko in izraža jedro ekumenskega dela in gibanja. Tako se glasi: pri vsem nas vodi le Kristusova volja in zgled, ne pa kakšni drugi postranski oziri. »Da bi pa bili zvesti Kristusovi zapovedi, ki je učencem naročal, da se morajo ljubiti med seboj, izjavljata oba, namreč papež in primas, da z božjo pomočjo izročata v usmiljene božje roke vse, kar je v preteklosti bilo morda v opreki s to zapovedjo ljubezni in se v duhu pridružitā Apostolu, ki pravi: »Pozabljam, kar je za menoj, in tako hitim proti cilju za nagrado božjega klica od zgoraj v Kristusu Jezusu« (Filip 3, 13-15).

To srečanje med papežem Pavlom VI. in anglikanskim primasom Ramsayem je izrednega pomena, ker je zagotovilo in javna obveza obeh Cerkvā, da skupno poiščeta vsa pota in vse možnosti zbližanja, s skupnim študijem, s skupnim delom in s skupno molitvijo.

Večjega zagotovila v sedanjih razmerah ni mogoče dati, ne pričakovati.

Po končani skupni molitvi je dr. Ramsay želel obiskati še Tajništvo za zedinjenje v ožjem, prijateljskem srečanju s kardinalom Beom in njegovimi sodelavci. Tu je bil zares neposreden, sproščen, kakor med svojimi v domačem krogu. »Tako sem še pod silnim vplivom teh mogočnih vtisov«, nam je dejal, »da si ne držnem o tem posebej govoriti, ker ne vem, kako naj izrazim, kar v sebi čutim«.

Dogodki so sami po sebi dokaz, da je tu v resnici božja milost na delu v dušah.

Crno Triglavsko jezero

KAREL VLADIMIR TRUHLAR

SKUPNE GLOBINE

NEVARNOST RAZOSEBLJANJA

Osrednja nevarnost naše dobe je razosebljanje človeka. Sredi tehnizacije, ki je zasegla ne le področje dela, temveč tudi prostega časa, more človek vse bolj zgubljati zavest lastne osebne srede, njene enkratnosti, njene svobode, — zavest, da mora iz te srede oblikovati svoj konkretni dan, v budnem čutu odgovornosti za človeštvo in zase. Človek more v svojem delu vse bolj postajati stroj, v svojem prostem času vse bolj pasiven konsument množičnih tehničnih pridobitkov, po njih vse bolj izniveliran do brezimnosti mase. Tak brezimni razosebljenec potem tudi za religijo nič več ne velja. Saj hoče Bog, ki je religija vanj usmerjena, za svojega partnerja ne le človeka s polnokrvno človečnostjo, temveč tudi človeka, ki ga Bog kliče »po imenu«, to je človeka z vso individualno, osebno izrazitostjo.

NALOGA POOSEBLJANJA

Odtod pa je razvidna vsa vitalna nujnost posamičnega in družbenega napona in dela za poosebljanje človeka: Pomagati človeku, da se zave lastnega duha, njegove srede; da odkrije notranji prostor, — dno, kjer je bit še zbrana, še ne razcepljena v množ predstavljenih idej, hotenj, ki se postavljajo površje te biti; da bolj in bolj zavestno zaživi iz osnov, iz korenin svoje biti; v prostoru svobode, vesti, življenjskih odločitev; v prostoru, ki naj vsa akcija iz njega izhaja, se vanj povrača, iz njega prejema svojo notranjo enotnost in luč; v prostoru, ki daje akciji sok človečnosti; pomagati človeku, da ta svoj notranji prostor poglobi, da se razgleda v njem, da odkrije njegove prvine, skrivne težnje, postulate, postulat preraščanja samega sebe ali pozabljanja sebe v službi drugim, — da odkrije tudi vso odprtost tega prostora, transcendiranje v Absolutno; da na potem tega osebnega življenja ne živi v izoliranosti, individualistično, temveč da se — po težnji prave in polne človečnosti — sredi sveta usmerja v grajanje človeštva, — seveda v grajanje, ki poteka iz realizacije lastne človečnosti do njenih zadnjih globin.

FRANC PEDIČEK O MLADIH DOMA

V mladem rodu, doma in drugod, je brez dvoma marsikaj, kar razkraja, kar ruši. A je v njem tudi marsikaj konstruktivnega, pozitivnega. Vprav z ozirom na osrednji postulat današnjega časa — z ozirom na zahtevo poosebljanja — razodeva mladi rod doma in po svetu veliko zdrave žeje po resničnem ČLOVEKU. Doma je to pozitivno iskanje prodorno analiziral Franc Pediček (Naši razgledi, 26. febr. 1966): »Mladi trgajo svoje misli samo iz sebe, iz srži in korenin svojega bivanja... Vse pozitivno za sebe in našo skupno jutrišnjo zgodovinsko bivanje pričakujejo le iz sebe in iz nas, iz svoje in naše notranje ustvarjalne in moralne svobode, iz pokončnosti svojega in našega mišljenja ter ravnanja, iz iskanja vsega dobrega, pravega in ustvarjalnega v našem človeku ter v naših ljudeh... Današnji mladi kot neutrudni zlatokopi brskajo in iščejo po sebi, da bi v sebi odkrili idejo za moralno boljši naris sveta, katerega lepšo podobo slutijo v sebi. Odkriti in zgraditi hočejo nov svet z resničnim ČLOVEKOM v njegovem središču... S srdom v svoji zavesti se upirajo našim težnjam, da bi jih ponižali na hvaležne potrošnike našega ustvarjajočega se komforta stvari in

dobrin. Z žaljivo kretnjo zamahujejo nad kupi naših dobrin in proizvodov. Mlade namreč muči in preganja povsem drugačna sla, to je sla po vrednotah... Mladi gredo morebiti v vseh teh rečeh novi stopnji razvoja naproti, to je stopnji »človečenja«. Če smo mi pripeljali razvoj snovi in dobrin do tehnizacije, pa ga mladi žele voditi naprej do humanizacije. V moralni zmagi ČLOVEKA nad našo metafiziko snovi, tehnike, dobrin in standarda vidijo današnji mladi ljudje svojo veliko zgodovinsko nalogo.

Ne smemo zahtevati niti ne pričakovati, da bi mladi rod moral gledati vselej in povsod ČLOVEKA v vseh njegovih dimenzijah, — da bi se vedno moral ozirati tudi na njegovo odprtost in transcendiranje v Absolutno; niti ne, da bi vizija ČLOVEKA morala živeti v njih v vsej jasnosti. Že v mejah, znotraj katerih mladi ČLOVEKA razpoznavajo, po njem težijo, ga v tem teženju dejansko deloma že ostvarjajo, je njihov napon po poosebljenju nekaj pozitivnega, razveseljivega, svetlega.

JOSIP VIDMAR

Prav tako je razveseljivo, da je postulat po ČLOVEKU doma živ tudi v formalni diskusiji o kulturi, in to na najvišji diskusijski ravni. Za primer naj bo zelo konstruktiven govor Josipa Vidmarja, ki so ga pod naslovom »Socializma ni brez kulture« prinesli »Naši razgledi« (12. febr. 1966). Vidmar poudarja, da kultura ne obstoji le v tehniki, temveč tudi v znanosti, a da obsega v ožjem smislu »vse vede, ki se ukvarjajo neposredno s človekom, zlasti vse umetnosti, ki jim je edini smisel in edina vsebina človek... Kultura je vse tisto in samo tisto, kar človeka osvešča o njem samem in kar mu brzda in plemeniti ali pomaga obvladati in plemeniti ali kar ga poziva, naj sublimira in obrzda svoje naravne nagone, v katerih še vedno žive in rujejo predzgodovinske in predružbene živalske moči«. Potem označi funkcijo dveh delov te kulture: »Moralna uči in kliče k temu človeškemu poklicu, umetnost pa ustvarja očarljive in v plemenitem smislu zapeljive primere osveščenega obvladavanja in sublimiranja, za katero gre«. Ob lepi pesmi, sliki ali melodiji, pravi Vidmar, »se zgane v nas tisto, kar je najzlahtnejše ali kar je samo slutnja najzlahtnejšega v nas in česar se sicer komaj zavedamo«. Kocbeku se v partizanstvu izrazi: »Ali si o lepoti kdaj razmišljal? Lepota je sestra svetosti.« Svetost pa da obstoji v tem: »Človek se na poseben ljubezenski način tako odreče vsemu, da prav zaradi tega dobi polnejši stik z vsem, kar biva, in postane notranje lahak, svetel, blažen. Odpoved ga bogati in dela dovtetnega, od čistega stika z vesoljem toplo žari. Da, če bi hotel svetostno čustvo določiti, bi dejal, da širi okrog sebe izredno intenzivnost, ki je še najbolj podobna žarenju« (E. Kocbek, Tovarišija, Ljubljana, 1949, str. 275/276).

Lepota je sestra svetosti, ker gre v obeh primerih končno za »žarenje« Absolutnega in — s človekove strani — v obeh primerih za izkustvo Absolutnega, ki človekov duh vanj transcendira. Poslednja vsebina estetskega izkustva je Absolutno kot Lepo, poslednja vsebina religioznega izkustva je Absolutno kot Sveto. Ker pa je Absolutno hkrati Vseenost, ta pa je poslednja vsebina kozmičnega izkustva, je umljivo, zakaj se dojemanje Lepega in Svelega pridružuje dojemanje Vseenosti ali kozmično izkustvo, umljivo, zakaj sveti človek, kot pravi Vidmar, »dobi polnejši stik z vsem, kar biva«, zakaj »od čistega stika z vesoljem toplo žari«.

Kaj je transcendiranje duha v Absolutno? Ob svoji dejavnosti se človek zaveda tudi lastne biti, — ve, da je. Ta zavest je v njem, spremlja njegovo dejavnost, a se človek nanjo ne more v psihološki refleksiji povračati, je ne »vizirati«, je zato tudi ne more zajeti v opredeljene pojme, je ne z njimi izraziti. Zavest lastne biti je nekaj, kar le spremlja in kar je nepojmovno. A vendar se more človek — posebno po primerni iniciaciji — ob tej zavesti »ustavljati«, se ob njej »zbirati« (kar ni »psihološko reflektirati«). Tako mu lastna bit izza in iz lastne dejavnosti vedno bolj sije, — človek jo vedno bolj dojema.

Ta bit pa ni v sebi zaključena, temveč je odprta navzven, teži iz sebe in v tem teženju prerašča sebe. Odprta je v Absolutno, ki jo priteza nase, — ki proži v biti tendenco po Sebi, — ki je v tej tendenci dinamično prisotno in se v njej na neki način izrazi. Saj je Absolutno cilj te tendence; cilj pa je gibanje, ki ga proži in vase usmerja, dinamično navzoč, gibanje dinamično preveva, ga določuje, mu daje svoj obraz. To prisotnost Absolutnega more človek — vsaj po primerni iniciaciji in če je njegov metafizični čut še živ — ob in v svoji dejavnosti sodojemati; ne »vizirati« (kakor je ontologizem branil neko viziranje, intuicijo Absolutnega), temveč se te prisotnosti nadpojmovno zavedati, — kakor se človek v svoji dejavnosti nadpojmovno zaveda, da je. More se ob tej zavesti Absolutnega tudi »muditi«, »zbirati«, ne da bi Njegovo prisotnost mogel kdaj zajeti v določene pojme, jo izraziti z opredeljenimi idejami. Zavest Absolutnega ostaja vedno le spremljajoče in hkrati prevevajoče ozadje spoznavanja in teženja.

NEOPAŽENA ZAVEST

Kakor zveni paradokso, je vendarle dejstvo, da prisotnost Absolutnega lahko zaznamuje človekovo duševnost, da je lahko vtisnjena njegovi psihi in da je v tem smislu v njegovi zavesti, ne da bi človek postal na to navzočnost pozoren, — ne da bi jo opazil. Saj je samo spremljajoča zavest, torej na robu tistega pozornostnega toka, ki gre v predmete, s katerimi se človek v svoji akciji ukvarja. Poleg tega je zavest Absolutnega nadpojmovna in v tej nadpojmovnosti tako subtilna, da gre človekova pozornost, ki je navajena na določenost, — na krepke obrise slik, idej, predmetov, notranjih in zunanjih vzgibov, — kaj lahko mimo. Mimo v pesniku, kadar se za umetnostno ustvarjanje umakne v globine, ki so dejansko pretkane z zavestjo Absolutnega; mimo v znanstveniku, kadar v svojem iskanju aktira lastno osebno dno.

GENRIH VOLKOV

Da, tudi znanstvenik se v globinah svojega iskanja dejansko srečuje z Absolutnim. Tako misli Solovjev, tako Teilhard, drugi. A medlo čuti nekaj tega n. pr. tudi Rus Genrih Volkov, ko v reviji »Novyj mir« — prevod prinašajo »Naši razgledi« (12. febr. 1966) — opozarja na nekega »čustvenega«, »zakulisnega dirigenta« znanstvenega ustvarjalnega procesa, in to v zvezi z Einsteinovim »elementom poezije« v znanosti in v zvezi z religioznim Dostojevskim (!): »Smelost Einsteina... predpostavlja smelost domišljije, predpostavlja prelom s krogom predstav, ki smo ga že vajeni, »iracionalen« skok misli. Pri tem ima območje podzavestnega in čustvenega, emocionalna kultura znanstvenika ogromno vlogo. »V znanstvenem mišljenju«, je pisal Einstein, »je zmeraj pričujoč element poezije. Prava znanost in prava glasba zahtevata istovrstni miselni proces... Zato je bil«, nadaljuje Volkov, »Einsteinu tako pri srcu Dostojevski s svojim razvitim svetom podzavestnega, s svojo nezaježljivo igro domišljije, svojim prizadevanjem, da bi postavil svoje junake v paradokse psihološke situacije. Einstein priznava, da mu je dal Dostojevski več kakor katerikoli mislec«. Volkov zaključuje: »Čustvena stran v dejavnosti znanstvenikov je žal malo proučena in očitno zato zbujajo manj pozornosti in ostaja »zakulisni dirigent« ustvarjalnega procesa. Pot k razkritju skrivnosti ustvarjalnega procesa pa drži prav čez to območje. Čim bolj bo postajalo delo v prihodnosti ustvarjalno, tem bolj očitno bo dobivalo čustven odtенок«.

A tudi kadar pesnik na spremljajočo in prevevajočo prisotnost Absolutnega ne postaja pozoren, ta prisotnost vendarle vedno znova zasije skozi pesnikove besede, — se v besedah vendarle vedno znova na neki način izrazi in daje takim besedam svojski potencial. Karl Rahner pravi v sestavku »Duhovnik in pesnik« (Schriften zur Theologie III, str. 350-354). »So besede, ki delijo, in besede, ki edinijo... So besede, ki celoto razpustijo, da razložijo posamično..., so pa tudi besede, ki posamično stvar presvetlijo v smeri neskončnosti vsega realnega. Take besede so kot školjke, v katerih šumi morje neskončnosti, pa naj bodo še tako majhne«. V vsaki taki besedi »se skrivnostno odpirajo vrata v nedoumljive globine resnične realnosti nasploh«.

GIUSEPPE UNGARETTI

Kaj vse odpirajo n. pr. v Ungarettijevi pesmi »Vanità« besede »čisto strmenje neizmernosti«, ki se človek v njem čuti le še krhka senca! Pesem bi takole prevedel: »NICEVOST«. »Iznenada — je visoko na razvalinah — čisto — strmenje — neizmernosti — In človek — sključen — nad vodo — ki jo je presenetilo — sonce — se spet najde: — senca — Zibana in — nalahno — lomljena«. Ali kaj odpirajo besede o podobi sredi nesmrtnega kroga v njegovi pesmi »Serenò! Poslovenil bi jo takole: »VEDRINA«. »Po tóliki — mégli — druga — za drugo — se odstirajo — zvezde — Diham — svežino — ki mi pušča — barvo — neba — Prepoznavam se: — podoba — prehodna — Zajeta — v nesmrtnem krog«.

JOŽE UDOVIČ

Sicer pa tudi v naši liriki ne manjka izraza Absolutnega. Koliko ga je n. pr. v Udovičevem »Ogledalu sanj«! V pesmi »Sanje poletne noči« »duh življenja, poln toplin«, ogovarja pesnika. Ta »duh življenja« je »vsek«, je »skrivnost brezdanja«, je »lepota«, »luč«, »navdih«. V pesmi »Ta jata ptic« gleda pesnik ptice, oblak, zeleni breg, posluša loko, črička, in se sprašuje, ali je vse to resnično pred njim, ali pa morda iz svoje notranjosti ustvarja ta svet in potem sam stopa vanj. Odgovori mu »beseda«, ki »se zasveti«, ki je torej hkrati luč; in sicer beseda iz prostorja, »kjer čas v brezčasnosti odmeva« — beseda iz brezčasnosti Absolutnega —; beseda, ki »razodeva« srčiko kozmičnega občuta (znotraj izkustva Absolutnega): »stvari so v tebi, — ti v stvarih«. V pesmi »Živel sem ujet« govori Udovič o urah, »ko je vse odprto, zemlja in zvezde...« »Trop nestrpnih dni« ga sicer »vedno znova privede — k suhemu drevesu« površinske množi vsakdanjosti. Pesnik pa se vedno znova »iztrga« in beži »v pokrajino neznanih cvetov«, v njeno luč in svobodo: »Moje srce je iz želja in luči, — ne morem biti jetnik«. V pesmi »Dar« pravi: »...čutim — spreminjajoči dih — kot nezalužen dar — in nenadoma sem svetel in čist«. A ta »blagi dih« zahteva »dar za dar«, zahteva in ostvarja etično prečiščenje v dobroti, ki se daje otroku s premraženim prošnjo, starcu-beraču, umirajoči čebeli, usihajočemu drevesu. »Mogoče bom slišal zvečer — katero nemih stvari, — da mi bo rekla: — človek: le dobrota uresničuje skladnost bitij, v kateri si stvari govore in v kateri morejo končno tudi človeku rekat »človek«; saj je šele po dobroti docela človek. Pesem »Galerija« — tako bi jo interpretiral — je pesem o očeh v umetnini, ki izražajo Absolutno, in so zato »ostale — stoletja žive, mlade«, — o očeh, ki zato nepodkupljivo sodijo in razkrinkavajo, — sodijo tudi mraz sveta, ki tako narašča, da celó kamen joka: »in v tem večeru — so edine, ki vidijo, — kako pod oknom, — v naraščajočem mrazu — sveta neslišno — joka kamen«. V zadnji pesmi »Podoba« pesnik sprašuje »temno ogledalo globine«, odkod so vse podobe, ki sestavljajo njegovo fenomenološko bit. V njih je davna vesoljnega procesa: »Spominjajo se, kako so čakali ptici, — da jim je vroče jutro sveta natrosilo v prsi ognjeno seme glasov. — V njih je ohranjen diamantni — spomin nastajajočih kristalov, — v njih odmeva deklina-

ški smeh — zvezdnih jat...». »Nekoč bom tudi sam — le senca med njimi, — lahka, prosojna, — zvezde — me bodo nosile«: dejansko se vsako individualno življenje — nai kdo posmrtnost pojmuje kakorkoli že — s svojimi odrazi, učinki, sledi za vedno prelije kot »senca« v mogočni vesoljni proces. (Kdor se za izraze Absolutnega v Udovičevi liriki še dalje zanima, naj se pomudi še ob pesmih »Pesem na pot«, »Nokturno«, »Vonj pokošene trav«, »Kako naj te najdem«, »Obraz v oblakih«, »Zastrti dan«, »Pesem«, »Proteus«, »Ko pride čas«...) — Kako trga te pesmi človeka iz pozunanjenja, plitvine, mehanizacije, — kako ga vedno znova povedejo v osebne globine in njihove skrivnosti, — kako ga počlovečujejo!

DRAGUTIN TADIJANOVIČ

Za »Našo sodobnost« (1960, str. 208-211) je Jože Udovič prevedel šest pesmi Dragutina Tadijanoviča. Že na teh štirih straneh — koliko prisotnosti Absolutnega! V pesmi »Črne vode« »v zgodnji uri ribič — sliši klic iz noči. — Od kod — prihaja glas?... — Znova zasliši klic... — v meglenem plašču. — In odgovori — v noč Neznane mu«. V pesmi »Mesečina na morju« »prijatelj mesec... — pot neznanim ladjam obseva, — ki Srce Ljubezni Moje vozijo«. Posebno zgovorna pa je z ozirom na izraze Absolutnega pesem »Naj mi sije sonce iz tvojih oči«. Pesnik se sklanja nad knjigo Hölderlina. Ko dvigne oči in se zazre skozi okno, vidi planino, rastočo iz morja; sam in planina sta v brezčasnosti (»ali pred stoletjem ali včeraj«); Sonce je pisano z veliko začetnico; ima oči, ki gledajo »iz zemlje in z neba«: Nihče se ne čudi potom, ki »se vijo stoletja na vrhove«, nihče: na drevesa, »ne jaz, — ki sem se vzpenjal po njih (ali — pred stoletjem — ali včeraj), obsijan s prijateljskim — Soncem. Meni je sijalo sonce v srce — iz črnih oči mojega Sonca, ki so me gledala iz grmovja, listja, debel — iz zemlje in z neba. Naj sijajo. — naj sijajo oči mojega Sonca«.

FRIEDRICH HÖLDERLIN

Hölderlin (1770-1843) slovi po globini doživetja in moči jezika za enega največjih lirikov svetovne literature. Da ga Tadijanovič vstavlja v svojo vizijo, ni slučaj. Med obema je globoka notranja povezanost, vprav glede Absolutnega v estetskem izkustvu. Najprej sorodnost izkustva, ki ga izrazijo Tadijanovičevi verzii o prijateljskem Soncu; izkustva, v katerem je sonce znotraj Sonca in iz Sonca sije v srce. Hölderlin ti dve sonci zlije v eno, ki je potem »Sveto« (»Sonne, Heilige«), — Sonce, ki ga pesnik »božansko tiho časti« (pesem »Geh unter, schöne Sonne«). V delu »Hyperion«, na začetku prve knjige drugega zvezka pravi: »...In nebeška luč je lila čisto iz odprtega neba, skozi vse veje se je smehljalo sveto sonce, dobrotno sonce, ki ga nikdar ne imenujem brez veselja in zahvale, — ki me je često v globokem trpljenju z enim samim pogledom ozdravilo in očistilo nevolje in skrbi moje duše«. Sonce, ki tako očisti, ni le zgolj snovno sonce!

Tudi sonce je zasegel in obarval občut, ki ga riše začetek druge knjige prvega zvezka »Hyperiona«: Prisluskujem čudovitemu neskončnemu blagemu zvenu v sebi... Vse moje bitje se je odprlo čudoviti oblasti, ki se je naenkrat sladko in tiho in nerazložljivo začela z menoj igrati«. Ta občut preveje tudi naravo, ki pesnika obkroža in ki stopa v njegovo notranjost, tako da je potem tudi sama vse bolj preveta z absolutnimi težnjami pesnika: »Bilo je tako vidno, kako si vse živo želi kaj več kot je pa vsakdanja hrana, — kako ima tudi ptič svoj praznik in žival. Očarljivo je bilo gledati vse to! Kadar mati, dobrikuje se, vpraša, kje krog nje je njeno najdražje, planejo vsi otroci v njeno naročje in še najmanjši stegne svoje roke iz zibel: tako je vsako življenje letelo in skakalo in težilo ven v božji zrak... Vsem je materinski zrak silil na srce in jih dvigal in pritezal nase«. Jasno je, da je tudi ta »zrak« tu vse kaj več kot pa zgolj snovni zrak.

Kakor živali, zaseže pesnikov občut, tudi ljudi: »In ljudje so stopali iz svojih hiš in čudovito okušali duhovno vetje..., sladkeje dihali, nežneje tipali lahko jasno vabeče

morje, ki so v njem živeli«. »O... sveti Zrak! Kako lepo je, da me, kamorkoli grem, spremljaš, Vseprisotni, Nesmrtni!« »V sebi sem nosil Božje (das Göttliche), ki se mi je razodevalo«. In to Božje, »božansko mirno«, je prejemalo obraz, »nebeški obraz«, — »oči«, polne tišine, in »ustne«, ki so govorile. »O vsi, ki iščete najvišje in najboljše v globini znanja, v vrvežu dejavnosti, v temi preteklosti, v labirintu bodočnosti, v grobovih ali nad zvezdami! Ali veste za njegovo ime, za ime njega, ki je Eno in vse? Njegovo ime je Lepota« — Absolutno kot Lepota. Lepota in svetost sta si sestri.

PANTEIZEM?

Ne gre v tem sestavku za nadaljnje razglabljanje, kako Hölderlin, kako Udovič in Tadijanovič svetovnonazorsko interpretirajo tisto Absolutno, ki ga dejansko izražajo. Za kar v sestavku gre, je dejstvo, da odpirajo notranji prostor človeka, skrivnosti tega prostora, njegovo odprtost v Absolutno, — z eno besedo: dejstvo, da odpirajo globine, ki so vsepovsod kakor zasuti studenci. A na splošno velja: Estetski izraz, ki vesolje povezuje v Absolutnem, — ki Absolutno gleda v vsem, zato še ni panteističen. Saj Absolutno — tudi v krščanski viziji — ni le transcendentno, temveč stvarem tudi imanentno, — je torej res v vseh stvareh, jih res povezuje, je njih temelj, vse ima v njem svoj obstoj, vse je v svojem obstoju vezano nanj. Tudi besede o krhkosti, rahlosti, prosojnosti človekove biti, občutene znotraj izkustva Absolutnega (»senca«, »podoba«...), še niso panteistične. Sv. Janez od Križa in Sv. Terezija iz Avile sta se še radikalneje izražala. Saj kreatura, občutena v občutenem Absolutnem, v občutu nujno skoraj splahni. Panteističen je le izraz, ki kreaturo dejansko zlije z Absolutnim v eno samo bit.

RESNICA IN SVETOST V NEKRŠČANSKIH RELIGIJAH

A tudi, kjer gre res za panteistično interpretacijo izkustva Absolutnega, je treba še vedno razlikovati med zmotno svetovnonazorsko razlago izkustva in med izkustvom samim, ki tudi pod zmotnim tolmačenjem ostaja vedno avtentična vrednota. V deklaraciji II. vatikanskega cerkvenega zbora »O odnosu Cerkve do nekrščanskih religij« najdemo tudi tole izjavo (št. 2): »Katoliška Cerkve ne zavrača ničesar, kar je v teh religijah resničnega in svetega (vera et sancta)«. »Torej so po supoziciji Cerkve v njih ne le prvine resnice, temveč tudi prvine svetega. In čeprav se nauki teh religij v mnogoočem razlikujejo od nauka Cerkve, »vendar neredko izrazijo v sebi žarek tiste Resnice, ki razsvetljuje vse ljudi«. Resnica in svetost pa sta v nekrščanskih religijah predvsem, kolikor je v njih vitalnega izkustva Absolutnega in življenja po tem izkustvu, — kolikor je v njih tistega dragocenega soka, ki ga je v mnogih kristjanih morda komaj kaj, — namreč v kristjanih, v katerih je funkcija religioznega čuta že skoraj zamrla. Kaj je s krščanstvom takih ljudi, — z njihovo pripadnostjo Cerkvi, — z njihovimi oblikami cerkvenega življenja, — to je vprašanje, ki bi zahtevalo posebnega in daljšega razmisleka.

NADOMESTKI ABSOLUTNEGA

Ne da bi v ljudeh s čisto oslabeledim religioznim čutom ne bilo nobene absolutne težnje! Ni ga človeka brez nje. Le da ta težnja potem zvečine ne gre v resnično Absolutno, temveč je v stalni nevarnosti, da si ustvarja zanj nadomestke: znotraj erosa in seksusa more prejeti poteze absolutnega partner; v skopu denar, ali splošneje — tudi v neskopuhih — »imeti«; na področju politike more prejeti poteze absolutnega politična ideja ali führer; v območju filma filmska »diva« (latinska beseda za »boginjo«); na sektorju športa športni »idol« (iz lat. »idolum«, t. j. »malik«). Vprav zato pa je tolike važnosti vsaka iniciacija v eksistencialno odkrivanje resničnega Absolutnega, — vsaka iniciacija v odpiranje in sprostitve religioznega čuta, ki je edini legitimen prostor adoracije.

Pri nas je na nevarnost pozunanjenega krščanstva, krščanstva brez polne človečnosti in brez vitalne religiozne povezanosti človeka z Absolutnim, opozarjal predvsem Edvard Kocbek. Njegove zahteve »osebno doživete resnice«, »polnega, svobodnega človeka«, »novega humanizma«, »osebne vere«, »religioznega prečiščenja«, »svobodnega katolicizma« so delni izrazi enega in istega osnovnega postulata: postulata polne »človečnosti«, ki »se podaljšuje v svetost absolutnega« (Tovarišija, str. 203); a to ne v smislu »neaktivnega, svetobežnega in individualističnega pojmovanja svetega«; religioznost ni »posebna in od sveta ločena psihološka intenzivnost sakralnosti«; »vsebinsa religioznosti se znova seli v svet, v medčloveške odnose, v ustvarjanje zemeljskih vrednot, v izražanju ljubezni do navzočega, v odkrivanju Boga kot središča vse bitnosti« (»Kdo sem?« Novi list, 9. sept. 1965). A funkcija »odkrivanja Boga kot središča vse bitnosti«, »iskanje absolutnega« (Tovarišija, str. 90) pravi religioznosti vedno ostaja.

Toda še bolj kot s teoretičnim poudarjanjem, je Kocbek v smeri tega postulata pomagal in pomaga praktično; namreč s tem, da sam v svoji besedi vedno znova dejansko izraža Absolutno in s tako svojo izkustveno besedo budi in qoji tudi v drugih izkustveni posluh. Nekaj primerov njegove izkustvene besede iz »Tovarišije«: »Čutim jasnovidnost, kakor jo je mogoče imeti na prelomu med preteklostjo in prihodnostjo, na meji med stalnostjo in gibanjem. Nagibam se naprej, napolnjuje me silovita želja po sprostitvi, po prezračenju in preizkušnji, po tem, da bi me z mojim narodom vred pretehtali zakoni prostora, časa in vzročnosti ter ocenili našo čisto človeško moč« (str. 7-8). Človek, ki čuten živi iz svoje osebne srede, se nujno nagiba naprej. Nagiba ga osebna sreda sanja, ki teži v Absolutno kot v poslednjo dopolnitev osebe in zgodovine. V kristjanu je osebna sreda zaznamovana s podobo Kristusa in premeta z življenjem Kristusovim. To življenje teži v svoj Vir. Realni, osvetljuječi sili vere je Absolutno Kristus, ki vase usmerja osebo in zgodovino. Z Duhom, ki veje, koder hoče, žene pri tem stalno v nepoznane ureditve. Vsakogar, ki voljno stopa vanje, sprošča in prezračuje. Tako se ob strujanju, ki ga Kristus budi, razodene, koliko je v posamezniku, narodu, človeštvu čiste moči. Korak v nepoznano je jasnoviden, ker je zajet v vitalen stik z Absolutnim - Lučjo.

»Moje življenje mi ne zadostuje več, pa tudi nove neznanskosti še ne prenesem. Ne, to ni strah pred usodo, pred smrtjo, pred zgodovino, to je le bližina nečesa, kar

se je z vso silovitostjo zgrnilo name in spregovorilo iz ognja in šuma« (str. 15): čuteno Absolutno, ki je Mojzesu spregovorilo iz gorečega grma, — Kristusov Duh, ki je hišo, kjer so bili zbrani apostoli, napolnil s šumom.

»Majhno luč sem ugasnil. Začutil sem potrebo po posebni zbranosti, potrebo po plemenitosti, po svetosti. Vsi teksti, ki jih vem na pamet, so se mi zazdeli tuji. Vse molitve so se mi zdele prazne. Naslonil sem glavo na mizo in izbral nove besede, da bi izrazil svoje duševno stanje. Toda čim globlje sem se potapljal, tem bolj sem bežal pred besedami. Vedno bolj sem čutil svojo osebno konkretnost, kako se vključuje v zgodovino« (str. 17). Absolutno je tudi Sveto, ki človeka zbira v molitev. V svoji globini je molitev vitalen stik z Absolutnim - Svetim. Ta stik je brez besed. Besede ga morejo buditi in nositi. A morajo biti v skladu z osrednjim molitvenim dogajanjem. Drugače se središčni molitveni tok trga iz njih in ostaja sam v svoji najosebnejši in najkonkretnější čisti struji. Ta se prelija v Absolutno in s tem v vso zgodovinsko razgibanost, ki ima v Absolutnem svojega gibavca. Takó globinska molitev človeka nujno vključuje v vso širino zgodovine.

»Človek je bitje z brezmejno zavestjo in z vesoljno odgovornostjo. Tako približno pravijo stare knjige in tako mi je snoči govorila moja pamet, ne, ne samo pamet, nagoni vsega mojega bitja. Človekova vrednost je neskončna, v njem je sposobnost, da vse razumeva, in dolžnost, da se vsega udeležuje« (str. 20). Cilj je gibanju, ki ga proži in vase usmerja, dinamično prisoten. Takó je Absolutno, ki transcendiranje človekovega duha naravnava nase, temu transcendiranju v svoji dinamiki čuteni navzoče. Znotraj te čutene dinamične navzočnosti Absolutnega se človek nujno doživlja kot bitje z brezmejno zavestjo, dolžno, da se v svoji povezavi z Absolutnim, ki vse proži, tudi samo vsega udeležuje. Nagoni vsega bitja, vse globinske prvine osebne srede govore o tem.

»Čim bolj smo se oddaljevali od Police, tem bolj se je v nas večal občutek neomejenega prostora in svobodne noči... Kdaj pa kdaj so zavalovali prav mogočni valovi vlažnih in presunljivo elementarnih vonjev. Obhajalo me je nekaj divjega in neugnano mladega. Ob prvem svitu se je oglasila gozdna grlica. Čudno in čudovito: prav takrat, ko se je začelo rdečiti na vzhodu, sem se spomnil, da se poraja binkoštno jutro« (str. 22). V območju čutenega Absolutnega ima človek ob sebi tudi sočloveka, zemljo. vesolje. Tudi vse to je preveto z občutom Absolutnega. Zato je tudi prostor »neomejen«, tudi noč »svobodna«; zato tudi tovariši čutijo to »neomejenost« in »svobodo«. Zato je pa človek tako spojen z zemljo, odprt za njeno elementarnost; zato obhaja tudi njega »nekaj divjega in neugnano mladega«, in vse to na praznik Svetega Duha, ki je večno mlad, kakor »vedno zeleneča oljka (Tomaž Akvini: »oliva semper frondibus virens«), stalno prenavljajoč obličje zemlje.

In še ta mojstrski izraz kozmičnega izkustva ter njegove povezanosti s krščanskim religioznim izkustvom: »Občutil sem nenavaden čibar, ko sem se znova potopiral v prasnov življenje in se gibal v njej brez determiniranih idej... Začutil sem orjaški dih iliti okrog sebe, njegov suveren čar me je prevzel in mi izbrisal meje... Otípal sem korenino življenja in se je oprijel kakor dojenček dojke... Okušam stanje čistosti. Čistost okusi človek, kadar se umakne na prapozicije, kjer čuti nagnjenje do skrivnosti. Biti sam svoj in poslušati Svetega Duha« (str. 264-265).

V »Razgovoru pod Kvirinalom« (v prvi številki letošnje »Mladike«) sem med drugim govoril o zdravem, svetlem, pozitivnem domá, — o dejanskem razvijanju narodne biti domá in o njenem vključevanju v veliko strujanje syeta. Pričujoči sestavek nam je pokazal le majhen del tega pozitivnega in globine; in le nekoliko je naznačil povezanost te globine z velikim svetom. A tudi to malo že zadosti kaže, da je tudi z domom kakor z velikim svetom: Povsod so na delu negativne, destruktivne sile, ki jih budno in realistično oko ne sme zgubljeti z vidik; a povsod sta tudi konstruktivnost in globina, ki nam morata buditi »veselje in upanje«, — besedi, s katerima je II. vatikanski cerkveni zbor hotel začeti svojo pastoralno konstitucijo »O Cerkvi v današnjem svetu«.

Lojze Spacal: Čolni

SLOVENSKEGA ŠOLSTVA

Pred začetkom novega šolskega leta je Zavezniška vojaška uprava izdala vrsto odredb, ki so prinesle na šolsko področje novega duha. Vrsta okrožnic je spremenila do tedanje navade.

Tako je Okrožnica šte. 2 prinesla odredbe o učbenikih in nekdanji organizaciji GIL.

Okrožnica št. 3 je odredila zaplembo učbenikov fašističnega duha, ki se ne smejo več uporabljati. Posebej je bilo naročeno, da se morajo take knjige odtegniti s prometa in prodaje.

Okrožnica šte. 4 prinaša posebna naročila in ukrepe za otvoritev in redno delovanje šol in sicer:

- 1) Italijanska šolsko zakonodaja
- 2) Uprava
- 3) Otvoritev šol
- 4) Defašistizacija šol
- 5) Premestitve
- 6) Organizacija šolstva
- 7) Učni načrti
- 8) Učbeniki
- 9) Učenci
- 10) Poslopja in uprava
- 11) Proračun za šolske finance
- 12) Italijanska liktorska mladina GIL
- 13) Šolske kuhinje
- 14) Poročila

Okrožnica šte. 5 je namenjena zavodnim predstojnikom, šolskim nadzornikom in šolskim upraviteljem. Prinaša pa tudi posebni ukaz in pooblastila za otvoritev in delovanje šol.

Okrožnica šte. 6 govori o preosnovi in vodstvu vseučilišč, višjih šol, akademij in kulturnih ustanov.

Okrožnica šte. 7 objavlja naslednje:

XIII. Korpus

Predmet: Okrožnica šte. 7 o ustanovitvi slovenskih srednjih šol.

Jaz, Alfred C. Bowman, polkovnik JAGD, višji častnik za civilne zadeve na področju Julijske Benečije, ki je pod upravo Zavezniške vojaške uprave

u k a z u j e m

s tem odlokom sledeče:

I. Ustanovijo se:

- a) v Trstu nižja srednja šola, Liceo scientifico (realna gimnazija) Istituto tecnico commerciale (trgovska akademija) s slovenskim učnim jezikom;
- b) v Gorici nižja srednja šola, klasična gimnazija in učiteljski s slovenskim učnim jezikom;

II. Ustroj teh srednješolskih zavodov je enak ustroju šol, ki jih določajo italijanski zakoni pred 8. septembrom 1943 leta s spremembami, ki izvirajo iz različnosti učnega jezika;

III. Sedanje osnovno število razredov je sledeče:

- a) Nižja srednja šola obsega tri razrede;
- b) Liceo scientifico (realna gimnazija) obsega pet razredov;
- c) Klasična gimnazija obsega pet razredov;
- č) Učiteljski obsega štiri razrede;
- d) Istituto tecnico commerciale (trgovska akademija) obsega pet razredov.

IV. Osnovnemu številu razredov se smejo priključiti po potrebi novi razredi.

V. Vodstvo, profesorski zbor in tajništvo se namešča po veljavnih zakonih.

Potrebne spremembe izda načelnik prosvetnega oddelka.

VI. Oskrbovanje in vzdrževanje vsakega zavoda se vrši po veljavnih zakonih.

VII. Potrebna poslopja preskrbi okrožni komisar ali pa odredi preskrbo teh prostorov.

VIII. Vsa izpričevala in vse listine, ki jih izdajo imenovani zavodi v slovenskem jeziku so enakovredni podobnim izpričevalom in listinam, ki jih izdajo istovrstni državni zavodi.

IX. Ta odlok stopi takoj v veljavo.

Trst, 6. 10. 1945.

Alfred C. Bowman

polkovnik JAGD, Višji častnik za civilne zadeve

Tak je bil odlok o ustanovitvi srednjih šol. Tako je nato, in sicer 8. oktobra 1945 pa je izšel odlok šte. 8 o ustanovitvi osnovnih šol.

Glasi se:

GLAVNI STAN
ZAVEZNIŠKE VOJAŠKE UPRAVE
13. KORPUS

Predmet: Okrožnica šte. 8 o ustanovitvi
slovenskih in hrvatskih ljudskih šol.

VIŠIM ŠOLSKIM NADZORNIKOM
V TRSTU, GORICI in PULJU.

Jaz, ALFRED C. BOWMAN, polkovnik J.A.G.D., višji
častnik za civilne zadeve na področju Julijske Benečije
pod upravo Zavezniške vojaške uprave ukazujem s tem
odlokom sledeče:

1) Ustanavljajo se slovenske in hrvatske ljudske
šole na vsem zasedenem področju, kjer bo potrebno in
sicer:

- a) v občinah, kjer so obstajale slovenske in hrvatske
ljudske šole 1. julija 1914. leta;
- b) v občinah, kjer v oddaljenosti štirih kilometrov
prebiva 25 otrok, ki žele obiskovati slovenske ali
hrvatske ljudske šole.

2) Otvoritev in poslovanje vsake posamezne šole,
kakor tudi število razredov določa načelnik Prosvetnega
urada oddelka Zavezniške vojaške uprave.

3) Ustroj slovenskih in hrvatskih ljudskih šol bo
enak ustroju, ki ga določajo zakoni, veljavni pred 3.
septembrom 1943. leta za italijanske ljudske šole, iz-
vzemši spremembe, ki izvirajo iz posebnosti slovenskega
in hrvatskega učnega jezika. Vsako potrebno spremembo
dovoljuje načelnik prosvetnega oddelka, vendar pa osta-
neta značaj teh šol in učni jezik popolnoma slovenska
odnosno hrvatska.

4) Po potrebi se ustanove tudi vzporedni razredi.

5) Nameščanje uslužbencev in učiteljev se vrši po
možnosti po veljavnih zakonih. Vse potrebne spremem-
be dovoljuje načelnik prosvetnega oddelka Zavezniške
vojaške uprave.

6) Oskrbovanje in vzdrževanje vsake šole se vrši
po veljavnih zakonih.

7) Poslopja oskrbe občine.

8) Vsa izpričevala in listine, ki jih izdajo imeno-
vane šole za tržaško in goriško okrožje v slovenskem
jeziku in za puljsko okrožje v hrvatskem jeziku, so ena-
ovredne sličnim izpričevalom in listinam, ki jih izdajo
ostali državni zavodi.

9) Ta odlok stopi v veljavo takoj.

Trst, 8. oktobra 1945.

Alfred C. Bowman
Polkovnik J.A.G.D.
Višji častnik za civilne zadeve.

Ker so se nekateri krogi obotavljali sprejeti okrožnico
šte. 4, 7 in 8 je ZVU 16. oktobra 1945 izdala še posebno
upravno navodilo z okrožnico šte. 9, ki govori o pri-
znanju šol in določa:

1) Uradno bodo priznane samo one šole z italijan-
skim in slovenskim učnim jezikom, katere so bile
redno osnovane v smislu okrožnic šte. 4 (odstavek
I. II. III. in IV) in šte. 7 in 8.

2) samo uradno priznane šole bodo smele uporabljati
javna šolska poslopja.

3) Samo v uradno priznanih šolah bodo prejeli
učitelji plače iz državne blagajne.

4) Samo za uradno priznane šole se bodo krili
stroški iz javni sredstev za popraviljanje, opremo,
vzdrževanje in služinčad.

5) Izjemoma se bodo priznali izpiti v onih šolah, ki
so imele v prejšnjih letih pravico javnosti, če se bodo
vršili v uradno priznanih javnih šolah.

6) Ta odlok stopi takoj v veljavo.

Izdano v Trstu 16. oktobra 1945.

Alfred C. Bowman

Polkovnik JAGD, Višji častnik za civilne zadeve.

Po teh odlokih, postavitvi uprave in šolskih ravnateljev in na osnovi vpisa v osnovne in srednje šole, se je v oktobru leta 1945 začel po dvajsetih letih zopet slovenski pouk na osnovnih šolah, kjer je nasilno prenehal v zadnjih razredih leta 1926. Majhno izjemo je predstavljala le Ciril - Metodova šola pri Sv. Jakobu v Trstu, ki je še nekaj let živela.

Novost pa so predstavljale v Trstu slovenske srednje šole.

V tržaški občini so bile tako leta 1945 odprte naslednje osnovne šole:

Sv. Jakob, ulica sv. Frančiška, ulica Donadoni (okt. 1947), Sv. Ivan, Sv. Ana, Rojan, Škedenj, Barkovlje, Katinara, Opčine, Prosek, Sv. Križ, Trebče, Gropada, Bazovica.

V nabrežinski občini:

Nabrežina, Devin, Mavhinje, Sesljan, Šempolaj, Štivan.

V zgoniški občini:

Zgonik, Salež.

V dolinski občini:

Dolina, Mačkovlje, Boršt, Ricmanje in Domio.

V miljski občini:

Štamar, Škofije, Plavje, Božiči is Sv. Barbara.

Pozneje pa so bile ustanovljene oziroma priznane še naslednje šole:

Boljunec — priznana oktobra 1946;

Miramar — ustanovljena januarja 1947;

Repentabor — ustanovljena aprila 1947;

Medja vas — ustanovljena oktobra 1947;

Cerovlje — ustanovljena oktobra 1947;

Slivno — ustanovljena oktobra 1947;

Prebeneg — priznana oktobra 1947;

Med Križem in Nabrežino — ustanovljena aprila 1948.

Skupno število osnovnih šol je bilo leta 1948 na tem področju 41.

Klavdij Palčič:
Na polju

ODGOVARJA LOJZE ŠKERL

NARODNE MANJŠINE

Pričakovali smo, da se bo drugi Vatikanski koncil zavzel tudi za narodne manjšine, kakor je to naredil že papež Janez. Ni znano, ali je koncil razpravljal o tem in sprejel kaka določila, kako naj državne oblasti postopajo z narodnimi manjšinami.

Ali je Vam kaj znano?

K. G.

Navadno se nam zelo mudi, ko gledamo na manjšinska vprašanja, in se kaj radi sklicujemo na nauk Cerkve in zahteve pravičnosti. A o manjšinskih vprašanjih imamo v cerkvenih, javnosti dostopnih dokumentih le malo smernic in določil. Na žalost gre za zadeve, za katere mramor skoraj orati ledino in zato ni čudno, da večkrat marsikdo ne razume našega klica po pravičnosti in naših prizadevanj za ohranitev narodnih dobrin in vrednot.

Prvi tak dokument je prav gotovo radijski govor Pija XII. k božiču 1941. Nanj se sklicuje tudi papež Janez XXIII. v svoji encikliki *Pacem in terris*, v kateri je takole zapisal.

»V 19. stoletju se je oglasila in se domala povsod uveljavila težnja, ki bi rada ljudi istega rodu vezala tudi v samosvojo državno skupnost. Iz različnih razlogov pa tega ni mogoče zineraj doseči; tako se torej dogaja, da nastajajo narodne manjšine v mejah drugega naroda, od tod se porajajo zelo težavna vprašanja. V tej zadevi je treba odkrito priznati, da hudo nasprotuje dolžnostim pravičnosti, kar koli kdo stori zoper te manjšine, da bi omejeval njihovo moč in rast, še toliko bolj pa, kadar taki zgrešeni ukrepi merijo na zator manjšine. Nasprotno pa izrazito ustreza zahtevam pravičnosti, če se oblastniki političnih skupnosti trudijo za izboljšanje življenjskih razmer narodnih manjšin, posebej v zadevi njihovega jezika, kulture, navad, gospodarskih del in podjetij.«

A papež nadaljuje s pripombo, v kateri nekateri vidijo nasvet za asimilacijo, zaradi katerega vidijo v tem odlomku tudi nevarnost za nepravilno tolmačenje narodnih pravic. Takole pravi: »Pripomniti je treba, da take narodne manjšine zelo pogosto rade pretiravajo pomembnost svojih posebnosti, celo tako zelo, da jih stavijo nad take dobrine, ki so skupne vsem ljudem, kakor da splošna človeška blaginja mora služiti njihovi blaginji. Po pameti pa je prav, da udje take manjšine prav tako priznajo ugodnosti, ki jim izvirajo iz takega položaja: vsakdanji stik z ljudmi drugačne omike jim namreč mnogo pomaga, da se bogatijo duhovno in srčno ter jim nudi priložnost, da si počasi lahko popolnoma osvoje vrline tujega naroda. Do tega bo pa prišlo le tedaj, če bodo ljudje take manjšine znali ustvariti nekak most, ki naj olajša kroženje življenja v njegovih različnih oblikah med različnimi narodi in omikami, ne pa, da sejejo prepire, ki povzročajo neizmerno škodo in ovirajo napredek narodov.«

Meni se zdi, da je koncil napravil precejšen korak naprej in dal nekaj prav jasnih smernic za manjšinska vprašanja. Vsi koncilski dokumenti nam morejo o tem kaj povedati. Koncil pa moramo v celoti sprejeti, čeprav

zagovarja ideje, ki večkrat niso v skladu s preteklostjo in so zato marsikateremu nedostopne. O manjšinah govori predvsem pastoralna konstitucija o Cerkvi in sodobnem svetu, ki je neizčrpna zakladnica naprednega katoliškega nauka. Omenja jih izrecno pod štev. 59 in 73.

Pod štev. 59 izrecno pravi, da so javne oblasti dolžne ustvariti pogoje in dati sredstva za rast kulturnega življenja tudi pri narodnih manjšinah.

Original se takole glasi:

Ad publicam vero auctoritatem pertinet, non propriam cultus humani formarum indolem determinare, sed condiciones et subsidia ad vitam culturalem inter omnes promovendam fovere, etiam intra minoritates alicuius nationis. Ideo praeprimis instandum est, ne cultura, a proprio fine aversa, potestatibus politicis vel oeconomicis servire cogatur.

Treba bi bilo seveda razložiti, kako koncil pojmuje kulturo.

OBLJUBA SV. JOŽEFA

V knjižici »Delavec iz Nazareta« sem bral, da je sveti Jožef naredil obljubo devišstva in da je iz njegovega ravnjanja v času preskušnje razvidno, da sta Marija in Jožef stopila v zakon pod pogojem, da bosta nadaljevala z deviškim življenjem.

Kako je s to zadevo?

J. K. L.

O Mariji verujemo, da je Devica. Kako pa je z njeno zaobljubo devišstva, nihče ne ve. Bila je polna milosti, brez izvirnega greha, ker je bila izbrana za Mater Božjemu Sinu. »Sveti Duh bo prišel nadte in moč Najvišjega te bo obsenčila; in zato bo tudi Sveto, ki bo rojeno. Sin božji.« (Lk 1, 35).

Da bi pa Jožef naredil obljubo devišstva, to pa je danes le preveč otročja trditev.

Evangelist Matej nam v prvem poglavju svojega evangelija poroča sledeče: »Ko je bila njegova (Jezusova) mati Marija žaročena z Jožefom, je bila, preden sta prišla skupaj, noseča od Svetega Duha. Ker je bil Jožef, njen mož, pravičen in je ni hotel osramotiti, jo je sklenil skrivaj odsloviti. Ko je pa to premišljal, glej, se mu prikaže v spanju angel Gospodov in pravi: 'Jožef, sin Davidov, ne boj se vzeti k sebi Marije, svoje žene; kar je namreč spočela, je od Svetega Duha. Rodila bo sina, ki mu daj ime Jezus, zakaj on bo odrešil svoje ljudstvo njegovih grehov.' Vse to se je pa zgodilo, da se je spolnilo, kar je bil Gospod napovedal po preroku, ki pravi: 'Glej, devica bo spočela in rodila sina, ki se bo imenoval Emanuel, kar pomeni: Bog z nami.'«

Ko se je Jožef zbudil iz spanja, je storil, kakor mu je velel angel Gospodov ter je svojo ženo vzel k sebi.«

Tako pravi torej sveti Matej, ki je bil po rodu Jud in je navade svojih ljudi dobro poznal. Na božji ukaz

je Jožef vzel Marijo k sebi, ko je zvedel, kaj se je z njo zgodilo. (Priporočam, da bi prebral komentar k slovenskemu prevodu svetega pisma.)

Dobro se spominjam besed svojega nekdanjega rektorja p. Zeigerja, ki je sedaj že v nebesih: Če hočete, da vas bodo moški poslušali in razumeli, ne govorite jim o Jožefovi oblubi devištva. Moškim razložite, kako je Jožef na božji ukaz vzel Marijo k sebi, jo varoval, spoštoval in se odrekel pravicam, ki jih je imel kot zakoniti mož do svoje žene, da je moglo ostati sveto, kar je bilo božjega. Današnji moški svet noče spoznati in ne sprejeti take odpovedi. Zato jim dajte svetega Jožefa za vzgled moža, ki se zna za višje dobro ali višji blagor odreči uporabi zakonite pravice, če to zahteva dobro družine in ljubezen do žene.

SLOMŠEK

Kako je s Slomškovim postopkom? Kakšne so naše skupne naloge, da bomo čimprej dosegli poveličanje škofa Slomška pred vso Cerkvijo?

Fr. S.

Obredni kongregaciji (urad apostolskega sedeža za prištetje k blaženim in svetnikom) v Rimu so izročili celotni postopek. Dovršil ga je škofijski ordinariat v Mariboru po več desetletjih trudapolnega dela.

Celotni postopek obsega: 1. postopek o sluhu svetosti in junaških krepostih božjega Služabnika Slomška;

2. postopek o nečestčenju, to je, da božjega služabnika Slomška do sedaj niso še nikjer javno častili;

3. postopek o spisih: ta je že od prvega zasedanja koncila, od oktobra 1. 1962, na obredni kongregaciji, kjer zapriseženi bogoslovni strokovnjaki proučujejo vse Slomškove spise — katerih, kakor vemo, ni bilo malo —; izjaviti morajo, da so vsi spisi v verskem in nraavnem oziru neoporečni.

Prvi in drugi postopek obsegata 800 z roko in posebnim črnilom pisanih protokolnih strani. Oba sta v celoti prevedena iz slovenskega v latinski jezik, kakor zahtevajo cerkveni predpisi.

Izvir Vipave, na levi stari grad

Prevod je oskrbel mariborski škofijski ordinariat. Postopek je s tem veliko pridobil na času in prihranil na gmotnih sredstvih. Prevajanje v Rimu bi namreč zahtevalo veliko časa in ogromno vsoto denarja.

Tako je mariborski škof dr. Maksimilijan Držečnik leta 1964, meseca novembra med tretjim koncilskim zasedanjem, osebno v spremstvu postulatorja izročil apostolskemu sedežu oba omenjena postopka in s tem izpolnil vse pogoje za uvedbo apostolskega procesa.

Sv. oče je na postulatorjevo prošnjo proglasil začetek obeh procesov z odlokom dne. 23. novembra 1964.

Trenutno sta torej na sv. kongregaciji v teku dve stvari:

1. proučevanje vseh Slomškovih spisov;
2. overovljenje latinskega prevoda obeh ostalih procesov.

Brž ko bo to končano, bodo pričeli z uvedbo apostolskega postopka. Vsekakor morajo za apostolski postopek pripraviti Slomškov življenjepis v italijanskem jeziku, da ga bodo predložili kongregaciji.

Dr. Frančišek Šegula pravi: »Med tretjim koncilskim zasedanjem smo predstavili božjega služabnika Slomška vsem škofom katoliške Cerkve. To smo dosegli tako, da smo vsem koncilskim očetom kardinalom, patriarhom, nadškofom in škofom poslali kratek življenjepis s sliko božjega služabnika na uvodni strani.«

V knjižici, ki jo je napisal mariborski kanonik Franc Hrastelj in jo je potrdila obredna kongregacija, smo na dvajsetih straneh skušali podčrtati pomen Slomškovega življenjskega dela za zedinjenje ločenih bratov v vesoljni Cerkvi.

H knjižici smo priložili pismo za vsakega koncilskega očeta in obenem osnutek za prošnjo sv. očetu, da bi božjega služabnika Slomška čimprej prištel k blaženim.

Skupno smo razposlali 2380 pisem v štirih jezikih: angleškem, francoskem, nemškem in italijanskem. Vsakega koncilskega očeta smo naprosili, naj podpisano prošnjo za sv. očeta pošlje postulatorju. Proti pričakovanju smo prejeli okrog 500 odgovorov, ki pa še posamič prihajajo z raznih škofijskih sedežev po svetu.

Iz povedanega je razvidno, da delo za poveličanje škofa Slomška pred vesoljno Cerkvijo z božjo pomočjo napreduje. Naj nas to navda s pogumom, da se bomo odslej še z večjim zaupanjem zatekali k svetniškemu škofu Slomšku za pomoč v življenjskih potrebah!

Treba je veliko moliti, povdarjam: moliti več kakor do sedaj! Molimo vsak dan z otroki v družini, molimo za Slomškovo beatifikacijo skupno v cerkvi!»

RADOVEDNOST PRI SPOVEDI

Da bi vedeli, kaj me je vse spovednik spraševal? Kaj ga vse to briga?

B. Zv.

Kaj pa? Tako sem tudi jaz radoveden. Če ne poveste, za kaj je šlo, ne morem povedati, ali je bilo njegovo spraševanje upravičeno ali ne.

Spovednik sprašuje ali mora celo spraševati, ko je spoved nepopolna in si ne more ustvariti jasne sodbje o grešnem stanju spovedanca, o njegovem kesanju in trdnem sklepu, o njegovem razpoloženju za pokoro in ko je kako vprašanje potrebno za primeren ali potreben nauk.

Sama radovednost v spovednici ni na mestu.

Pesmi

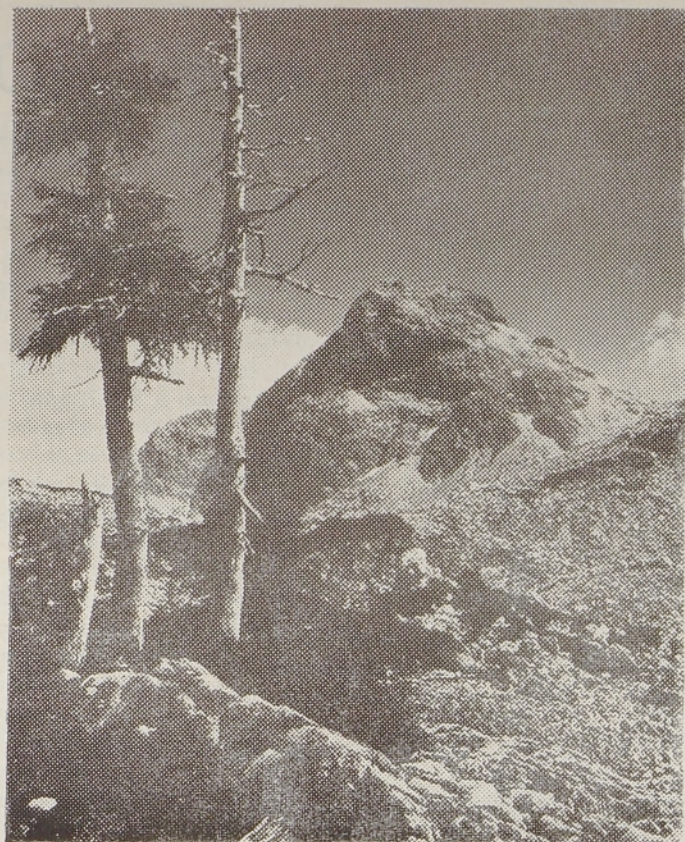
DEKLE

*Beli dnevi so mimo,
utonil je zeleni mornar.
Danes zjutraj dobimo
belo palmo v dar.*

*Zeleno dekle na obali
poljublja stolpe noči.
Jutranje zvezde so zaigrale
panoptikum blaženih dni.*

*Kam gredo mrtva poletja?
Kam teče ugrabljeni čas?
Sredi zlata stoletja
nas napade skrita božjast.*

*Dekle je razsodnik dneva:
nima nevidnih oči.
Ko plamen žlahtno dogoreva,
divje petelin kriči.*

Ob sedmerih Triglavskih jezerih

NEVIHTA

*Nevihta bliska za goro,
utonil sem v morju strel.
Zlato petje je noro,
danes je grozen večer.*

*Sneg je razstrelil življenje,
v srcu počiva vihar,
čez vas je razlito grmenje
strmih ukrivljenih skal.*

*V zlato perje smo jih odeli,
na čelih jim nevihta žari,
zlato trpljenje upepeli
sok nespečnih noči.*

*Dekle sem trikrat poljubil,
petelin je trikrat zapel,
svoje srce sem izgubil
v morju ognjenih strel.*

UMOR

*Dež je razbičal veje življenja,
strela je velik ugrabljeni čas,
še tri minute — in že se začenja
gibati zreli usodnostni plaz.*

*Vse so ubili morilci življenja,
bele poti je zasula tema,
črna čaša je višek trpljenja
zlobnega krutega bega boga.*

*Nič se v deželi več ne spočenja:
ognji so ugasnili, pada le dež.
grozna igre se znova pričanja,
znova veliko ljubezen zažgeš.*

*Potem te ubijejo z zelenkasto svilo,
bela ljubezen v gromu umre,
v daljavi se svetlika zlato rezilo,
ki ti srce razgaljeno stre.*

TARVISIO PERICOLOSO

*To so nevarni časi,
to so hude noči,
ko grem po vasi
in zlati petelin kriči.*

Svetniški škof Anton Martin Slomšek je že več kot pred sto leti ustanovil v Celovcu »Društvo sv. Mohorja« za izdajanje dobrih knjig. Društvo je pozneje postalo cerkvena bratovščina, ki jo je papež Pij IX. obdaroval z bogatimi odpustki. Družba se je razširila med vse Slovence in je leta 1910 štela že 90.000 udov. Razširila se je tudi na Primorsko, kjer je imela leta 1914 nič manj kot 16.697 članov.

Po prvi svetovni vojni so bili primorski Slovenci odtrgani od sorjakov in njihovih knjižnih založnic, zato je novembra 1923 goriški nadškof Frančišek B. Sedej ustanovil posebno cerkveno bratovščino »Goriško Mohorjevo družbo«, da bi izdajala in širila med našim ljudstvom »dobre knjige, spisane v slovenskem jeziku v duhu katoliške vere«. Primorski Slovenci so se navdušeno oklenili knjižne ustanove: leta 1924 je družba imela 13.000 vpisanih članov, ki so se leta 1926 dvignili na 18.000 in pozneje na 20.000. Stevilni škofje (goriški, tržaški, reški, krški, ljubljanski, mariborski) so ustanovo pohvalili in postali njeni dosmrtni člani, papež Pij XI. pa ji je poslal svoj portret z lastnoročnim podpisom in posebnim blagoslovom.

Fašistično nasilje je zatrlo vse slovenske ustanove, šole in prosvetna društva, zadržalo in denarne zavode, zlasti še slovenski tisk. Mohorjeve družbe ni sicer ukinil, ker je bila kot bratovščina pod cerkveno zaščito, konfiniral pa je njenega urednika, stavil pred sodišča njene poverjenike, plenil knjige, preganjal njene ude in razpršil njeno članstvo. Kljub vsemu je Goriška Mohorjeva družba ostala pri življenju in je edina preostala v splošnem razsulu, vsa leta širila med naše preganjano ljudstvo prelepe Mohorjeve koledarje in celo vrsto knjig. Vsakoletni knjižni dar je prišel skoro v sleherno slovensko hišo, da je vzbudil ozračje domačega veselja in upanja na boljše čase.

Delo, ki ga je izvršila Goriška Mohorjeva družba med primorskimi Slovenci, je nepopisne važnosti: če je leta 1925 vrgla med naše ljudi 52.000 knjig, jih je naslednje leto vrgla že 90.000 in leta 1927 pa kar 107.000. Pa tudi pozneje, ko je bil zatrt slednji slovenski list in skoro vsaka knjižna izdaja, je Goriška Mohorjeva družba neustrašeno nadaljevala s svojim versko-kulturnim delom: leta 1931 je poslala med Slovence 100.000 knjig in pozneje, kljub vsem pritiskom le malo manj. V 40 letih svojega obstoja je družba daro-

PROFILI: ABDEL SALAM AREF

»Iraški Naser« ni končal svojega razburkanega življenja pod točo svinčenk izbranih strelcev, ki izvršujejo smrtne kazni vojaških sodišč, kot mu je prerokovala stara vedeževalka ob njegovem rojstvu. Toda kdo bi lahko prisegel, da se je helikopter, v katerem se je vračal v Bagdad v dvema ministroma, zrušil na tla le zaradi peščene vihre.

Abdel Salam Aref se je prikazal na politični pozornici leta 1958, ko so privlekli skozi vrata vladne palače razmrcvarjeno truplo kralja Feisala. Državni udar sta pripravili in izvršili dve brigadi, prvi je poveljeval Kasem, drugi pa je načeloval Aref. Prijateljstvo med voditeljema je bilo iskreno in ganljivo. Kasem je prijatelja Arefa imenoval »moj sin, punčica mojega očesa«, Aref pa Kasema »moj oče«. Toda že deset dni po končani revoluciji sta si bila prijatelja v laseh. Aref je hotel da se Irak pridruži Egiptu, Kasem pa je vztrajal na lastni politiki in državi. Točno tri mesece po udaru se je Kasem otrsels svojega »sina«. Skušal ga je prepričati, da je najbolje, če se za nekaj časa umakne iz dežele in prevzame mesto veleposlanika v Bonnu. Aref sicer ni hotel slišati, da bi odpotoval v Evropo, toda pred naperjenimi puškami se je moral udati. V naslednjih enajstih dneh je prepotoval Evropo, nakar se je odločil, da prekrši ukaz in se vrne v domovino. Sprejem revolucionarja ni bil nič kaj slovesen. Pričakali so ga z do zob oboroženim vojaštvom, ki ga je spremilo v zapor. Sodišče v Bagdadu ga je obsodilo zaradi veleizdajstva na smrt, toda velikodušni Kasem se je za »punčico svojega očesa« zavzel in mu spremenil smrtno kazen v dvanajstletni zapor. Nekaj mesecev kasneje mu je celo dovolil, da se je v civilni obleki vrnil v prestolnico, kjer ga je sprejel na svojem novem domu — v obrambnem ministrstvu, ki ga je spremenil v pravcati bunker. Kasem je vladal štiri leta, kar predstavlja veliko dobo, če pomislimo, da se je moral kretati med raznimi političnimi skupinami: filokomunisti, filonaserianci in Kurdi, ki so se med seboj smrtno sovražili.

Kljub temu, da ga je odstranil z višjih položajev, je bil Kasem prepričan, da ga Aref ne sovraži. Toda uštel se je. Aref je prisegel, da se bo za leta ječe in preganjanja kruto maščeval. Se posebej pa ni mogel pozabiti, da se je v času ujetništva, njegov »prijatelj« poigral z njegovo ženo. V prvih dneh leta 1963 je Aref pripravil in izvedel nov državni udar, ki je popolnoma uspel. Kljub temu, da mu je Kasem dvakrat rešil življenje si Aref ni pomišljal, ko ga je postavil pred zid. Saj ni hotel ponoviti Kasemove napake in ga pustiti pri življenju, kar bi predstavljalo večni strah pred novim udarom. Uradno je obtožil Kasema, da se je izneveril revoluciji 14. julija 1958. Izbranim strelcem, ki so izvršili smrtno obsodbo je načeloval polkovnik Maodaoui, ki je pred tremi leti v togi vojaškega sodnika obsodil Arefa na smrt. Prijateljstva so se zamenjala.

Oficirji, ki so mu pomagali pri udarcu so bili večinoma pripadniki baathistične stranke, ki so se zavzemali za zvezo s sosednjo Sirijo. Zaradi tega jih je Aref polagoma eliminiral. Vendar je bil notranji odpor prevelik, da bi se priključil Egiptu, zato je Aref polagoma opustil svojo veliko zamisel. Ni mu preostalo drugega, kot nadaljevati politiko pokojnega Kasema in se kretati med raznimi političnimi strankami.

Abdel Salam Aref je bil tipični predstavnik novega razreda oficirjev-revolucionarjev arabskega sveta. Višek politične moči je dosegel pri šestinštiridesetih letih in to v deželi, ki spada med najbolj nemirne celotnega arabskega sveta. Bil je fanatičen musliman, ki se je v svojih govorih hvalil, da je osebno dal povelje za usmrnitev kraljeve rodbine leta 1958.

Pokojnikovo mesto je zasedel — kar predstavlja skoraj čudež — brat Abdel Rahman Aref, ki je bil — kar je še bolj čudno — minister v bratovi vladi.

SASA RUDOLF

vala Slovencem 156 del v skupni nakladi poldruga milijona knjig!

Le kako je mogla Goriška Mohorjeva družba vzdržati pod fašizmom? Kdo jo je rešil uničenja? Bila je to cerkvena ustanova, bratovščina. Fašizem jo je sicer oviral na sto načinov, nj se je pa drznil zatrei prav zaradi njenega verskega značaja.

Kako so se Slovenci oklenili te svoje osrednje ustanove? Tako, da so se vpisali med njene člane, da so postali njeni udje. S tem so postali deležni bogatih odpustkov in duhovnih dobrin, a imeli so tudi korist, da so prejemali knjige po nižani ceni. Družbeni odbor pa je vnaprej vedel, v koliko izvodih naj izda knjige. Zvestoba za zvestobo: ljudje družbi, družba svojemu ljudstvu!

Goriška Mohorjeva družba se je po sklepu občnega zbora leta 1963 polnopravno raztegnila tudi na Tržaško. Tržaški predstavniki so v družbenih odborih, vsi Tržičani lahko postanejo njeni člani, prav enako kot Goričani in sploh vsi Slovenci doma in v svetu. Družbeno območje ni zatorej le Goriška, ampak tudi Tržaška, tudi Slovenska Benečija, sploh vse zamejstvo in izseljenstvo, kjer koli živi slovenski človek in bije slovensko srce.

Ako hočemo, da bo ustanova res naša, da bo uspevala in učinkovito vršila svoje poslanstvo, jo moramo podpreti. Postati moramo njeni člani, vsepovsod razpusti mrežo njenih zaupnikov in poverjenikov, v sleherni slovensko družino poslati njene knjige.

Kako bomo to dosegli? Tako, da izvedemo članstvo in predplačila, da poživimo med našimi verniki to tako zaslužno cerkveno bratovščino in osnujemo krepko in zavestno družino mohorjanov.

Primorski Slovenci! da boste vredni svojih očetov, vpišite se med člane Mohorjeve družbe. Z samim vpisom pri kakem krajevnem poverjeniku, to je pri vseh naših župnikih, postanete družbeni udje, deležni bogatih odpustkov, in prejmete pravico do nakupa knjig po nižani ceni. Zahteva pa se od vas, da pri vpisu vplačate skromno predplačilo, ki je določeno na 500 lir; ostali znesek boste plačali ob prejemu knjig. Na ta način podprete ustanovo in omogočite odboru, da določi naklado knjig, saj bo vnaprej vedel, na koliko zvestih udov sme računati. Čim več bo vpisanih, tem višja bo naklada knjig in tem nižja njihova cena.

Posiljamo vsem poverjenikom vpisne pole in posebne sprejemnice, ki se izročijo vsakemu članu pri vpisu.

Podprite Goriško Mohorjevo družbo! Vpišite se med člane te tako zaslužne knjižne ustanove!

Odbor Goriške Mohorjeve družbe

KNJIGE

MLADJE ŠT. 6.

Pred kratkim je izšla v Celovcu šesta številka kulturne revije mladih, Mladje. Številka je bogata ne le po vsebini, temveč tudi po obliki. Naslovno sliko je pripravil Valentin Oman, celotna oprema revije pa je bila zaupana Hubertu Greinerju. Reprodukcijske likovne umetnosti so prispevali: Rihard Vakaj (3), Ernest Arbeitsein (3), Hubert Greiner (3), Feliks J. Bister (2), Gustav Janusch (2), Lojze Popič (1) in Zorka Weiss (2). Na čelu revije je prispevek Miška Kulnika. Stavek: »Vsak človek ima pravico povedati svoje misli na svoj način«, zveni kot motto. Ne bo odveč, če citiramo kar cel zapis:

»Danes je čas, da stojimo v realnem svetu. Mi mladi smo poklicani, da pokažemo široko gledanje na svet, ne da bi s tem prodali svoje prepričanje. Koroška rabi razgledano zrelo mladino, ki bo realno gledala na svet in ki bo znala ceniti tudi druga stališča. Živimo v svobodnem svetu, ki imamo v njem vsi pravico živeti in izpovedati svoje misli. Takih ljudi mora dati tudi Koroška.«

Na naslednji strani pa je podpisana od vseh sodelavcev, in teh, hvala Bogu, ni malo, kratka programska izjava. Zavedajo se, da morejo »napredovati samo s prizadevnostjo, ki se odvija na ravni črti in na podlagi stvarnosti.«

Glavni urednik revije Florian Lipusch je napisal uvodni članek z naslovom: V koliko smo kulturni. Pritožuje se nad mlačnostjo in čutom neodgovornosti do kulture nekaterih slovenskih krogov na Koroškem. Skupina revije, odra in kluba Mladje čuti odgovornost pred vestjo, pred narodom in pred zgodovino za to, kar je poklicala v življenje, vendar pa ne sme dopustiti, da bi kdo zlorabil njihov idealizem, kajti »dokler se merodajni krogi ne bodo zmenili za upravičene zahteve mladih kulturnikov, tako dolgo bi bil zaslužen odgovor popoln kulturni molk na Koroškem!«

Sicer pa je številka razdeljena na pet delov.

V prvem delu, ki je namenjen prozi, sodelujeta Srečko Rožan z Dnevnikom in Boro Kostanek s štirimi črticami

Drugi del, ki je najboljše, pri naša članke in eseje. Florian Lipusch je prispeval članek Literatura na zatožni klopi. Po avtorjevem mnenju ni upravičena tožba, da kaka literatura nima uspeha zato, ker je težje razumljiva. Saj tudi preprosta pisana beseda nima uspeha. Vzroki za indiferentnost slovenskih in koroških bralcev so torej v dejstvu, da so se ti literarno pomehkužili in poostrožili. Bralci se tudi niso mogli razviti s časom,

naši razgledi

ker slovenski tisk ni šel s časom. Ljudje se ne zanimajo za literaturo, kot se ne zanimajo za splošno duhovno dogajanje. Mladje si je zastavilo za cilj ta indiferentizem premagati in se postaviti po robu ponemčevanju. Feliks J. Bister objavlja daljši članek z namenom, da razčleni izide deželno-zborski volitev na Koroškem 14. marca 1965. Teh volitev se je po dolgem in neupravičenem molku (12 let), udeležila tudi slovenska lista Koroška volilna skupnost, ki je zbrala 4272 glasov. Ta izid na eni strani potrjuje pravilnost odločitve Narodnega sveta, ki se je odločil za samostojen nastop, po drugi strani pa obsoja vse tiste Slovence, ki suženjsko služijo drugemu gospodu in zatajujejo lastni narod. Samostojni nastop je vzdramil spečo plast ljudstva in zaoral globoko brazdo samozvesti slovenski narodni skupnosti na Koroškem. Na koncu se pisec razprave zavzema za konstruktivno sodelovanje vseh koroških Slovencev.

Ponatisnjeno je otvoritveno predavanje »Koroški Slovenci v samokritičnem ogledalu« predsednika kluba slovenskih študentov na Dunaju Miška Kulnika, ki ga je imel na študijskem seminarju v Podravljah. O istem seminarju podaja kritično poročilo Srečko Rožan.

V tem delu revije najdemo še sledeče članke: Veljajo novi literarni prijemi (dr. Reginald Vospersnik), Literati na kulturni periferiji (Florian Lipusch), O »kritiki« profesorja Janka Messnerja »ne mimogrede« (Erik Prunč), Pregled dejavnosti »Odra Mladje« (E. Prunč), Werner Berg, slikar slovenskega človeka (Hubert Greiner), Vloga slovenske gimnazije v Celovcu (Jože Wakounig).

Tretji del revije je namenjen drami. V njem Boro Kostanek objavlja odlomek iz drame: Odmev današnjega dne.

V četrtem delu zastopajo poezijo Miško Maček s sedmimi pesmimi, Gustav Janusch z devetimi, Griša Mikuš z dvema in Niko Darle z eno.

V zadnjem, petem delu, objavlja Florian Lipusch dva zapisa: v nemščini Der Tanz in Epilog, v katerem pravi med drugim: »Živimo v demokratičnem redu. To dejstvo zahteva od vseh kakor koli državnostvornih elementov, da uravnajo svoja dejanja po demokratičnih pravilih.« Zato »je prvobitna naloga slovenske politične organizacije, postaviti svojo manjšinsko politiko na temelje demokracije in jo zato v potrebni meri izluščiti iz vsake ideološke utesjenosti.« Po drugi strani pa je treba podreti umetni zid, ki loči Slovence v dva tabora.

Revija zasluži mnogo zanimanja. Je odraz življenjskosti mladega rodu koroških bratov. Veliko problemov, tudi specifično manjšinskih, je skupnih z našo problematiko.

Marijan Bajc

Tudi letos je uvrstilo Slovensko gledališče v Trstu v svoj repertoar pasijonske predstave. Ponovilo je Skofjeloški pasijon iz lanske sezone, nova pa je »Vinska žalostna z Alelujo«.

Tudi letos je pripravil predstavo prof. Mirko Mahnič. Ze lansko leto je obljubil da bo napisal »Vinsko žalostno« in je obljubo tudi izpolnil. Večer je bil zelo lep, ubran v razpoloženje velikega tedna, iz besedila pa poje lepota in melodija domače besede.

Obisk predstav sicer ni bil tako velik kot lansko leto, a se zdi, da je vodstvo gledališča premalo prepričalo občinstvo, da gre vendarle za lepo domače doživetje, čeprav ni bila letos predstava povsem nova. Ali pa bi moralo vodstvo najti stik s tistimi, ki bi lahko množicam priporočili obisk. Morda zaradi nekake utrujenosti obisk rahlo pada. Pasijonske igre bi vsekakor zaslužile večjo pozornost in zanimanje. Med najlepšimi prizori, kar smo jih kdaj videli, so romarji, predaja vinski omami in streznjenje, ko v refrenu govorica koncertno izzveni. *j p*

Franc Tratnik: Slepci

KONCILSKI ODLOKI V SLOVENŠČINI

Nadškofijski ordinariat v Ljubljani je izdal v 3000 izvodih prevod štirih koncilskih dekretov; o pastirski službi škofov v Cerкви, o službi in življenju duhovnikov, o sodobni obnovi redovniškega življenja in o duhovniški vzgoji.

Vsak odlom spremlja primeren in stvaren uvod o njegovem nastanku, pomenu ter vsebini. Ob koncu knjižice, ki ima 110 strani, je kratko abecedno stvarno kazalo. *L. Š.*

»MOST« 9-10

Tik pred zaključkom številke smo prejeli 9/10 številko Mostu. Po vsebini in po sodelavcih je gotovo ta številka do zdaj najzanimivejša in najboljša. Navedli bomo samo vsebino: J. Dittrich, Velikonočna pridiga; Dane Zajc, Tri pesmi, Vladimir Kos, Vsak večer me je strah; Stanko Janežič, Romarska pot; Igor Tuta, Otrokov božični večer; Dominik Smole, Veseloigra v temnem; Marjan Rožanc, Rekvijem za velikega duhovna; Alojz Rebula, Stilni problemi v slovenski prozi; Ekonomsko-sociološka analiza sodobne

družbe po Raymondu Aronu (M. Gregorčič); Zaliv (Aleš Lokar); Koroška in njeno Mladje (Vladimir Vremec); Bogokletni zapisek (Marjan Rožanc); Tržaški škof (dokument); Marginalije.

Sodelavci so v tej številki skoraj vsi novi. Posebno je treba pozdraviti prispevke iz Ljubljane. Most je s tem dobil zelo važno vlogo resničnega mostu med matično državo in manjšino, seznanil je širši svet z ustvarjanjem v osrednji Sloveniji, mladim ustvarjalcem pa je revija pohitela naproti, da so lahko izpovedali svoj nemir v razumevajočem jeziku in veliki širini. *j p*

ŽENA IN DOM

KAKO POSTANEŠ DOBRA GOSPODINJA

Da *hišna dela* opraviš v čim krajšem času, imej na istem kraju vse, kar ti služi pri čiščenju, pri likanju, pri snazenju madežev, za pranje perila itd. Prav tako imej na enem prostoru vse, kar rabiš pri šivanju in krpanju.

Ce nimaš za vse to posebne shrambe, porabiš morda za to del omare ali predale ali omarice v kopalnici.

Pri *pometanju, brisanju praha, čiščenju in loščenju* tal potrebuješ: najlonsko metlo, navadno metlo in omelo za parkete, metlo s kotoni-nastimi resami in eno s trdo žimo.

Cunje iz flanele in kotonine, trdo krtačo za zavese in prevleke, mehko krtačo za svilene ali žametne naslanjače in zavese iz nežnih tkanin.

Iztepač, palčica za preproge, dve ali tri gobe, platnene ali klobučevnaste cunje, dve do tri volnene cunje za parkete.

Neobhodno potrebni so tudi: loščilo za parket in za opravo, vodikov prekis, alkohol, salmijak, otrobi, bencin, terpentini, olivno olje, laneno olje, praški, milo in soda.

Sem spadajo tudi oblačila, ki jih daš nase, ko opravljaš dela: dva predpasnika ali bolje, halji z dolgimi rokavi; dva predpasnika iz plastike; rute, da pokriješ lase.

Ce imaš za vsa dela električne aparate, je seveda teh pripomočkov preveč. Moraš pa imeti lestev.

Danes ima že skoro vsaka gospodinja *pralni stroj*. Seveda je žensko perilo in volnena oblačila vedno bolje oprati na roko. Za pranje moraš imeti kad ali veliko posodo iz plastike ter dve do tri manjše plastične posode, lonec, v katerem kuhaš kose perila, ki jih moraš sterilizirati, vrv, pripenjače in košaro, kamor odlagaš posušeno perilo. Poleg tega moraš imeti milo, pralne praške, kis, alkohol, salmijak, praške, ki preprečijo, da perilo ne postane rumeno, da barva ne obledi itd.

Kadar *čistiš madeže* iz obleke moraš imeti pri roki: alkohol, bencin, vodikov prekis, eter, salmijak in

sredstva, ki absorbirajo madeže. Poleg tega platneno belo cunjo, ki jo raztegneš po mizi, pivnik, gobo, mehko in trdo krtačo, skodelico in krožnik.

Za *likanje* moraš imeti likalno desko, likalnik — po možnosti tak, da sam uravnava toploto ter platneno krpo, da ne pride likalnik v stik z blagom. Pri roki imej tudi škatlo s šivanjem, zaponke, šivanke, škarje; časopis, za likanje puloverjev, če niso presvetle barve.

Ko imaš vse te pripomočke, glej samo, da boš dela opravljala metodično in redno.

Dela, ki jih moraš opraviti sleherni dan, so naslednja:

Zjutraj se obleci v haljo, obuj copate brez pet in daj na glavo ruto. Odpri okna in razmeči posteljo. Nato se loti tiste sobe, ki bo prva služila tisti dan, to je otroška soba (če otroci ne gredo v šolo), da se bodo igrali v toplem, urejenem prostoru. Ali morda delovno sobo družinskega člana, ki opravlja svoje delo doma, ali salon, kadar pričakuješ obiske.

Ko si odprla okna, očistekaj ali izpraši (če imaš izprašivec), zavese, divane in naslanjače. Nato pometi, daj vsako stvar na svoje mesto, izprazni pepelnike, premenjaj rožam vodo, zloži na en kup časopise. Zdjaj očisti prah. Pripravi okna in pojdi v drugo sobo. Narobe je, če istočasno pospravljaš dve ali tri sobe, ker izgubljaš čas s tekanjem sem in tja.

Zadnjo očisti spalnico, da se posteljina prezrači. Najprej postelji, potem šele pometaj.

Kopalnico skrbno očisti vsak dan. Zadnji pride na vrsto hodnik ali predsoba. Če imaš čas, pojdi z loščivcem po vseh sobah ali pa vsak dan skozi eno, ali dve sobi.

Kuhinjo pometi in obriši prah. Šele po kosilu, ko pomiješ posodo, umij ploščice ter očisti štedilnik in ostalo.

Ce je kosilo enostavno, lahko šele zdaj začneš s pripravami zanj. Ce je komplicirano, moraš prekiniti delo v sobah (ko čistiš prah), da pripraviš vse potrebno in postaviš lonece na ogenj. Ko pospraviš vse, nadaljuješ s kuho. (Dalje prihodnjič)

POMLAD V CERKVI

Tretja številka koroške revije Vera in dom prinaša razmišljanje o delu Cerkve po koncilu. Ali ne velja tudi marsikatero vprašanje ob tem nam?

LKH piše.

Vzorno urejevani ljubljanski verski list »Družina« ima na prvi strani 6. številke zanimivo, zelo sodobno sliko: v ospredju pred Mestnim domom dva velika transparenta z vabečim naslovom »Hokey 66«, v ozadju pa mogočna stolpa ljubljanske stolnice v nemem pogovoru preko hišnih streh z obeliskom mestnega vodnjaka.

Vse skupaj — stolpa, vabilo na hokey in mestni vodnjak — je tako lepa enota, kot da nujno spada skupaj. A ne v tistem nekdanjem smislu, da morata mestna uprava in šport ponižno molče služiti cerkvi, če naj nista prekleta in izobčena, ampak v sodobnem duhu sožitja in dialoga.

Tega duha nam je prinesel zadnji koncil. Ta duh pomeni resnično pomlad za Cerkev v njenih odnosih do sveta. To je duh, o katerem pravi 103. psalm: »Kadar pošlješ svojo duha, nastaja življenje in površje zemlje se obnovi.«

Zaprto vaze in zaverovanost v svojo lastno edino zveličavnost na vseh koncilih življenja ovira plodovitost in rast. Cerkev je to spoznala in se z iskrenim »mea culpa« odprla svetu. Sicer še ne povsod, gotovo pa v ljubljanski nadškofiji. O tem pričajo naslovi »Koncilskega misijona«, ki se je vršil v ljubljanski stolnici od 24. marca do 5. aprila letos.

Ze uvodna nadškofova beseda očitno kaže v to smer: »Božje ljudstvo v novem svetu«. Sledijo ji govori sorodne vsebine: »Nastaja nov svet«, »Svet na križišču«, »Posameznik na križišču«, »Graditelji novega sveta«, »Novi človek v atomski dobi«.

S tem novim svetom se sreča sodobni kristjan: »Veliki časi, velike naloge«, »Človek je stvaritelj nove sreče«, »Kristjan na pragu nove dobe«, »Simbolika zakonske ljubezni«, »Družina, skrb in veselje nas vseh«, »Kristus posvečuje vsa prizadevanja človeštva«.

V tem novem svetu ni bistvene podrejenosti, ampak so si vsi bratje. Med brati pa ni na mestu preprij in pretep, ampak razgovor. Tudi to prevažno spoznanje je »Koncilski misijon« vzel v svoj program z govorom o »Bratstvu vseh narodov« in se niti ni izognil največji razdalji med brati: »Naši bratje ateisti«.

Posebno svež pomladanski duh pa veje iz naslova govoru za mlade: »Mladi smo poklicani, da oblikujemo človeka, da gradimo nov svet.«

☆

Pa ne le odgovorni prireditelji odpirajo vsa vrata pomladanskemu božjemu duhu »prečudne obnove src« (Pavel VI.), tudi v božjem ljudstvu je iskrena in hkrati kritična dovzetnost in pripravljenost zanj.

Ali ni naravnost razveseljivo, s kakšno prostodušnostjo pove mlada izobrazena mati, kaj pričakuje od »Koncilskega misijona«: »Pod koncilskim misijonom si predstavljam, da bo ta obnova potekala v duhu koncila, ki je duh bratstva, širokosrčnosti in razumevanja tudi za tiste vernike, ki živijo v posebnih okoliščinah... Imam kot zaposlena žena in mati mnogo problemov, za katere se mi zdi, da sem doslej našla v cerkvi premalo poslušala... Želela bi zvedeti, kako naj krščansko živim v svojih razmerah... Problem regulacije rojstev tudi mene močno zanima... To bi zanimalo ne samo mene, temveč še mnoge mlade matere, ki živijo v istih razmerah kakor jaz. Tudi možem morate povedati, da se bodo znali kaj premagati in svoje žene razumeti.«

Enako zanimivo je stališče visokošolca, ki n. pr. pravi: »misijona si želim, da nas pripravi na dialog s svetom, da nam da praktične smernice, kako naj koncilске ideje izvajamo v praksi. Pričakujem, da se bo koncilski duh prenesel v življenje, da bo med nami čutili nov odnos, pa tudi, da bodo nekatoličani spoznali našo dobro voljo, našo pripravljenost za dialog. Najboljši dialog bomo v resnici mi sami...«

Kdaj in kje smo v verskih listih preteklih desetletij izsledili toliko verske zbuženosti laikov, toliko uredniške širokogrudnosti in toliko pripravljenosti za duha, ki »veje, kjerkoli hoče«, da le vrat pred njim ne zapiramo in si ne mašimo ušes. Resnično: pomlad v Cerkvi!

☆

Pomlad v Cerkvi tudi pri nas? Tudi pri nas bo škofijska stolnica v bodočih dveh mesecih središče in žarišče, h kateremu bodo romali zastopniki vernikov iz vse Koroške, da se navzamejo koncilskega duha, ki ga jim bo posredoval njihov koncilski oče. Tudi slovenski verniki se na velikonočni ponedeljek zberemo v tej škofijski stolnici z istim namenom. A to je za enkrat vse.

Menda nas le preveč uspava zlata verska svoboda, da nimamo potrebe po načrtnem srečanju s svetom, po razčiščujočem in razjasnjujočem dialogu z njim.

Vsekakor bi bil zdaj tisti čas, ko bi morali prekopati in pripraviti zemljo za božjega pomladanskega duha, ki ustvarja življenje in obnavlja površje zemlje. Ali ni, vsaj podzvestno, tudi naš slavni pesnik imel v mislih tega duha, to zlato seme božje, ko je klical in bodril:

»O bratje, bratje — prišel je čas!
O bratje, bratje — kako je v vas?
So li vaše njive zorane?
Zdaj zvezde ugodno vladajo,
zdaj semena zlata padajo —
so li vaše njive zorane?«

KULTURNI DOM

V zadnji številki sem izrazil začudenje nad navdušenjem nekaterih naših izobražencev za dnevnik »L'Unità«, ki je glasilo italijanske komunistične stranke. Z Vašim odgovorom nisem bil zadovoljen. Pa naj bo tako!

A spomnil sem se na nekaj drugega. Če se ne motim, je bil v Trstu — najbrž pred par meseci — jugoslovanski poslanik v Rimu. V Trstu je obiskal tudi Kulturni dom, ki je, kakor pravijo, nekaj slovenskega in izročen slovenski manjšini za njen obstoj in njeno rast. Primorski dnevnik je objavil sliko, na kateri so bili poslanik in člani upravnega odbora za Kulturni dom. Med temi člani sem opazil znanega člana italijanske komunistične stranke.

Ali je torej tudi italijanska komunistična stranka soudeležena pri upravi Kulturnega doma? Nekam čudno se to sliši. Se bolj čudno to izgleda. Pa kar tako na tihem je vse šlo Ali morda namerava italijanska komunistična stranka postati tudi solastnica Kulturnega doma? Vse je mogoče. Kaj pravite?

L. O.

To je labirint, v katerem se človek težko znajde. Pred nedavnim smo brali, da je ista skupina, ki ima v upravi Kulturni dom, v neko svojo osrednjo organizacijo »koopirala« več novih članov, ki so bili vsi člani Italijanske komunistične stranke. Zanimivo je dalje, da je pustila ista skupina svojo dijaško organizacijo popolnoma razkrojiti od Italijanske komunistične stranke. Iz nekdanih prostorov v ulici Geppa so jih odpeljali v prostore Partije in so prenesli njihovo torišče udeleževanja v svoje območje.

Zanimivo bi bilo vedeti, kakšne načrte ima Partija s Kulturnim domom. In kaj mislijo upravljati? Ali pa jim je vseeno. Na vse to bi mogli dati odgovor oni sami.

Zdravnik je dal starki nogo v gips in ji naročal:

»Torej, mamka, štirideset dni nobenega napora, posebno pa ne hoje po stopnicah!«

Po štiridesetih dneh je ženica spet prišla in vprašala:

»Pa bom zdaj smela po stopnicah?«

»Seveda, mamica, zdaj pa spet lahko začnete!«

»O hvala Bogu! Sem bila pa že tako sita plezati po žlebu vsakokrat kadar sem hotela do stanovanja...«

Mož: »To se mi pa res čudno zdi, da največji tepci dobe najlepše žene.«

Žena: »No, no, nikar se mi ne prilizuj!«

ZADNJE UPANJE.

Hišnica teče za zdravnikom, ki gre iz palače.

»Doktor, ne zamerite, kako je z gospodom Rošem?«

»Hudo. Samo avtopsija ga še čaka«

»Res! Ubogi človek! Upajmo, da ne bo prepozno!«

»Vidiš, Petrček«, pravi očka, »na zemlji smo zato da delamo...«

Petrček pa: »Če je tako, bi raje živel na morju.«

TRMOGLAVEC

Pri telefonu: »Si ti, Karel? Kako čuden glas imaš danes!«

»Ne nisem Karel.«

»Prav, prav, a to še ni razlog, da tako spreminjaš glas.«

Očka drži v roki sinkovo spricevalo. Obraz se mu temni, sinko pa reče vzpodbujajoče:

»Očka, si kaj ponosen name? Kakšen drugi bi gotovo ne našel poguma, da bi ti pokazal tako spricevalo.«

Na neki trgovini je bil napis:

— Če ne veste, kaj bi radi, kar vstopite, imamo tudi tisto.

Janez se zateče v neurju k znancem pod streho. Čez nekaj časa pravi: »Kako dežuje! Tako bo, kot lani na Koroškem.«

»Kako pa je bilo?«

»Padalo je tako dolgo, da je nehalo.«

OBISK.

»Kaj vam lahko ponudimo: konjak, vermut ali punč?«

»Najprej bi kozarček vermuta, hvala. Potem bom konjak. dokler ne zavre punč.«

Gospod pride v prodajalno s čevlji. Sezuje se in ko položi nogo na stojalce, zagleda luknjo v nogavici. Prodajalka pa hitro: »O gospod, vidim, da ste še samec!«

RAZGOVOR V VLAKU.

»Veste zakaj so pepelniki v vlakih napravljeni tako, da se dajo obrniti?«

»Hm, mislim, da zato, da jih lahko izpraznijo.«

»Točno. Drugače bi vsakokrat morali obrniti ves vlak.«

ZA NAS UGLED

Kadar koli se prično v Jugoslaviji kaki večji državni prazniki, še bolj kot sicer s strahom pričakujem, koliko ljudi bo prišlo v Trst in kako bodo hodili po ulicah. Ni me strah Slovencev, ampak ljudi z juga, ki posedajo z ogromnimi škatlami in paketi po trgih, pred in na železniški postaji, na mostovih in na klopeh. Naši italijanski sodržavljeni ne vedo, da to niso Slovenci in slišal sem že nešteto pikrih opazk, ko hodijo mimo njih. Vem, da je pokrajinski svetovavec g. Saša Rudolf že nekoč odgovoril na zasedanju predstavnikom italijanskih političnih strank, ko so smešili te ljudi. Toda, to gre mimo in se pozabi. Vtis, ki ga delajo ljudje z juga, se pa le iz dneva v dan ponavlja. Ali mislite, da res ne bi mogla država nekoliko usmeriti teh ljudi in jih poučiti, ko jim izda dovoljenje za inozemstvo? Saj gre končno za ugled države same in nas, ki živimo tu.

A. Sink, Trst

Nekoč smo že objavili podobno pismo in z njim opozorili na ta delikatni problem. Ko sta dva mlada Bosanca pred kratkim prosila obleko po hišah in jih je nekdo vprašal, kako upata in ali bosta mogla to prenesti domov, ali jima ne bodo na meji vsega pobrali, je drzno rekel fant: »Oni nimajo ništa da govore! Pa treba nama to.« — Ne vem sicer, če je šlo vse tako gladko, vendar je videti, da so ljudje drzni in ne morejo oblasti kar vseh zaradi tega preganjati. Ne dvomimo pa, da jugoslovanskim oblastem to ni vseeno.

OBISK KONCERTOV

Na radiu so uvedli letos koncerte za povablence, med drugim tudi za dijake naših slovenskih šol. Ko sem bil na zadnjem koncertu, je bilo mnogo premalo dijakov; bilo mi je žal, da kažejo tako malo zanimanja za te izrazito kulturne dogodke. Ali se vam ne zdi, da je to nekam slabo znamenje za našo mladino?

J. K.

Mislimo, da so bili dijaki mnogo premalo zainteresirani za koncerte. Student večkrat pozabi celo na svojo nalogo in na največje dolžnosti. Ravnateljstva in profesorji bi jih morali bolj opozoriti na te prireditve in na njihov pomen in bi bil gotovo obisk večji.

ZA NAŠ DOM

V spomin na pokojno Bajčevo mamo so darovali za Naš dom v ulici Donizetti: Skupina Marijanih prijateljev 11.000, Hotel Bled, Rim 7.300.

Vsem najlepša hvala!

R I M - Slovenski

„Hotel Bled“

ITALIJA

Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA - Via S Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783

Blizu železniške postaje - Direktna zveza z avtobusom št. 3

Domača kuhinja - Vse sobe s prhami.

TVRDKA

Kerže

USTANOVLJENA LETA 1888

TRST

TRG S. GICVANNI, 1

TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.